

MARKUSPA KILLKASHKAN KILLKA JESUKRISTU RUNAKUNATA KISHPICHISHKANMANTA

Bawtisak Juan

Jesukristumanta rimarka

(Mt. 3.1-12; Lk. 3.1-18; Jn. 1.19-28)

1 ¹Ñuka Markus killkani suma ali shimita Yaya Diospa Wawan Jesukristumanta. Payka uchanchikunamanta kishpichikmi kan.

²Ñawpa manara Jesukristu shamuhushpanra Yaya Diospa yachayninwa yachachik Isaiaska killkarka kasna Yaya Dios Wawanta rimashkanta:

Ñukaka shuk runata kachasha runakunata shiminita rimanampa. Payka manarapas kanta kachahushpayni runakunata kanmanta rimak rinka shunkunkunata alichashpankuna alita kanta kayanankunapa nishpa.

³Chaymantapas Isaiaska killkarka chay yachachik runamanta:

Chunlla chakishka allpapi shuk runa sinchita rimashpa yachachinka kasna: Imashnami shuk anchu ñampita alichanchi, atun apu shamuhushpan purinanpa, chasnashina shunkuykichita alichariychi. Millaypata rurashpa kawsashkaykichita sakiychi. Yaya Diospa Kachanan Kishpichik kankunapi kawsak shamunka nishpa yachachinka.

Tukuy chayta killkarka Isaiaska Yaya Diospa rimashkanta.

⁴Imashnami Isaiaska killkarka ñawpa, chasnashinami kunan Yaya Dioska kachashka shuk yachachik Juan shutiyuta. Chay yachachikka chunlla chakishka allpapi yachachirka runakunata: Kunanmanta pacha tukuy millaypa rurashkaykichitaka amirishpa sakiychi. Yaya Diospa rimashkanta kasushpana kawsaychi. Chasna rurahushkaykichita rikuchishpa bawtisariychi. Chaypina Yaya Dioska kankunata uchaykichimanta llakichinkami.

⁵Tukuy Judea allpa llaktakunamanta Jerusalén llaktamantapas achka runakuna shamurkakuna Juanpa yachachishkanta uyanankunapa. Chasna uyashpankuna musyarirkakuna uchayu kashkankunata. Chaypina tukuy uchankunata rimashpankuna Juanka paykunata bawtisarka chay Jordán yakupi.

⁶Juanka mana suma churarishkachu karka. Shuk pukripa churarinanshina, imashnami ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachik Eliaspas churaripayarka, chasnallatatami Juanpa churarinanpas wiwa kamillupa willman puchkashkawa awarishka karka. Sinturunka karamantami karka. Mana mikupayarka-

chu ñukanchishina. Mikupayarka chaypi kawsak chilikkunata, upyapayarka mapa mishkita. ⁷Yachachipayarka runakunata: Ñukamanta ashwan yachayyu runami shamunka. Paymantaka ñukaka mana yapa yachayyuchu kani. Paypa puntanpi nima imata atipanichu rimanata. ⁸Ñukaka yakuwami kankunata bawtisashkani. Payka kankunata Yaya Diospa Espiritunta kushpami shunkuykichita aliyachinka.

Juanka Jesusta bawtisarka

(Mt. 3.13-17; Lk. 3.21-22)

⁹Chaymanta Jesuska Galilea allpapi kahuk Nasaret llaktamanta llukshishpan Jordán yakuma rirka. Chay yakupi Juanka Jesusta bawtisarka. ¹⁰Yakumanta llukshihushpan Jesuska rikurka siluka paskarihushkanta, chaymantapas Yaya Diospa Espiritunka shuk wiwa mukukushina paypi uraykumuhushkanta. ¹¹Chasnallapi Yaya Dioska silumanta rimarka:

Kanmi kanki munashkayni Wawayni. Kanmi sumakta kushichiwanki nishpa.

**Supayka Jesusta llullachinayarka
mana Yaya Diosta kasunanpa**

(Mt. 4.1-11; Lk. 4.1-13)

¹²Jesuska bawtisarisshanwasha Yaya Diospa Espiritunka payta pusharka chunlla chakishka allpama. ¹³Chay allpapi Jesuska chusku chunka punchata sapallan karka. Chaypi supaykunapa apunka payta llullachinayashpa karka. Chaypi achka manchaypa animalkuna chawpipi kahurka. Yaya Diospa *angelkunaka payta kuyrashpa karkakuna.

**Jesuska Galilea allpa llaktakunapi
kallarirka yachachinata**

(Mt. 4.12-17; Lk. 4.14-15)

¹⁴Apu *Herodeska Juanta karselpi churashkanwasha Jesuska kutirka

Galilea allpapi llaktakunama Yaya Diospa suma ali shiminta yachachinata. ¹⁵Chaypi rimarka:

Ñami paktarishka Yaya Diospa rimashkan timpuka. Ñami kallarihun paypa ali kamachinanka kay allpapi. Chayrayku alita yuyarishpaykichi tukuy millaypa rurashkaykichita sakiychi. Yaya Diospa suma ali shimintana kasushpa kawsaychi.

**Jesuska chusku runakuna rediwa
challwata apikkunata kayarka**

(Mt. 4.18-22; Lk. 5.1-11)

¹⁶Jesuska Galilea kucha mayanpi rihushpan rikurka Simonta wawkin Andreswa kahushkata. Paykuna challwakunata apihurkakuna redinkunawa. ¹⁷Chaypi Jesuska paykunata kayarka:

Shamuychi. Katiwaychi. Ñuka kankunata yachachisha. Imashnami challwata apishpa kawsashkankichi, chasnashinami kunanmanta pacha runakunatana yachachishpa purinkichi paykunapas Yaya Diospa wawankuna tukunankunapa.

¹⁸Chay ratulla redinkunata sakishpankuna Jesustana katirkakuna. ¹⁹Chaymanta astalla chay kucha mayanta rihushpankuna Jesuska rikurka Sebedeopa wawankunata *Santiagota wawkin Juantapas, botinkunapi redinkunata rimintahukkunata. ²⁰Paykunatapas katiwaychi nirka Jesuska. Chaypina atarishpankuna yayan Sebedeota, yanapakkunatapas sakimurkakuna Jesuswa pakta purishpa kawsanankunapa.

**Jesuska supay yaykushka
runata ampirka**

(Lk. 4.31-37)

²¹Chaymanta Jesuska chay chusku runankunawa chay Galilea kucha

mayanpi kahuk Kapernaum llaktapi paktarkakuna. *Samana puncha yaykur-kakuna israel masinchikunapa tantarina wasipi, maypimi tantarishka kahrurka-kuna Yaya Diospa shiminta yachakunankunapa. Chaypina Jesuska paykunata yachachirka. ²²Chay runakuna yachachishkanta uyashpankuna mancharishpa rimarkakuna paykunapura:

Kay Jesuska Yaya Diospa yachayninwami yachachin. Tukuy kay Moisespa killkashkanta yachachikkunamanta yapa alitami ñukanchikunata yachachin.

²³Chay tantarina wasipi kahuk runakuna chawpipi shuk supay yaykushka runa tiyarka. Chay runaka Jesusta uyashpan sinchita kaparirka:

²⁴¡Jesús, Nasaret llaktamanta runa, ama ñukanchita kayllayaychu! ¿Shamushkankichu ñukanchita wichunaykipa ninapi wiñaypa parisinanchipa? Ñuka riksini kanta Yaya Diosmanta shamushka runa kanaykita nishpa.

²⁵Jesuska chay runapi kawsak supayta sinchi shimiwa piñashpa rimarka:

Chunllayay. Llukshiy kay runamanta.

²⁶Chaypina chay supayka kaparishpan chay runata sinchita chukchuchishpan sakirka. ²⁷Chayta rikushpankuna tukuy runakunaka mancharishpankuna tapunakurkakuna:

¿Pitaya kay runaka? Atun yachayninwa shuk mushu shimita yachachin. Supaykunatapas kamachin. Kamachishpan kasunahun.

²⁸Chay uraslla tukuy Galilea allpa llaktakanapi kawsak runakuna Jesuspa rurashkanmanta yacharkakuna.

Jesuska Pedropa warminpa

mamanta ampirka

(Mt. 8.14-15; Lk. 4.38-39)

²⁹Chay tantarina wasimanta llukshishpankuna Jesuska *Santiagowa Juanwa

Simonpa, Andrespa wasinma rirkakuna.

³⁰Chay wasipi Simonpa warminpa maman kalinturawa unkushka sirihurka. Jesuska yaykushpan chay wasipi, ayllunkunaka rimarkakuna unkushkanmanta. ³¹Payka chay unkushkata kayllayarka. Makinmanta apishpan atarichirka. Chay ratulla kalinturanka pasarka. Ampirishpanna tukuy chaypi kahukkunata upyachirka kararka.

Jesuska achka

unkushkakunata ampirka

(Mt. 8.16-17; Lk. 4.40-41)

³²Ña inti yaykuhushkanpi runakunaka tukuy unkushkakunata, supay yaykushka runakunatapas apamurkakuna Jesusma. ³³Tukuy chay llaktapi kawsakkuna tantarimurkakuna chay Simonpa wasin punkupi. ³⁴Chaypina Jesuska achka unkushkakunata ampirka chikan chikan unkuykunamanta. Chaymantapas achka supaykunata kamachirka chunllalla llukshinankunapa chay runakunamanta. Chay supaykunaka riksishpankuna Yaya Diospa Wawan kashkanta, Jesuska rimarka nima imata rimanankunapa.

Jesuska Israel allpapi achka

llaktakanapi Yayan Diospa

shiminta yachachirka

(Lk. 4.42-44)

³⁵Kayantima ña punchayahushkanpi manara inti llukshimuhushpanra Jesuska atarishpan chay llaktamanta llukshishpan chunlla kahushkama rirka Yayan Diosta mañananpa. ³⁶Jesús chayma rishpan Simonka paywa kahukkunapas likcharishpankuna illata rikurkakuna. Chayrayku ñampikunama maskanapa rirkakuna. ³⁷Tarishpankuna rimarkakuna:

Tukuy runakunami kanta maskahunkuna nishpa.

³⁸Chaypina Jesuska rimarka:

Akuychi rishunchi shuk llaktakunama chaypipas Yaya Diospa shiminta yachachinaynipa. Chayraykumi shamushkani kay allpama chasna yachachishpa purinaynipa.

³⁹Chaymanta Jesuska runankunawa purirka tukuy chay Galilea allpa llaktakunapi, tukuy chay israel masinchikunapa tantarina wasikunapi runakunata yachachirka. Chaymantapas achka runakunamanta supaykunata llukshichirka.

Jesuska shuk runata aycha ismuchik unkuymanta ampirka

(Mt. 8.1-4; Lk. 5.12-16)

⁴⁰Shuk puncha shuk aycha ismuchik unkuyyu runaka nima pita kayllayanata atipashpantata Jesusta kayllayarka. Kunkurishpan rimarka:

Yachani ampinata atipawanaykita. Kanrayku ali kashpanka kay unkuynimanta ampiway, ampirishpayni kuti atipanaynipa tantaylla kawsanata aylluynikunawa nishpa.

⁴¹Chaypina Jesuska llakichishpan mana llankaypata makinwa llankashpan rimarka:

Ari, munanimi. Ñami ampirishka kanki.

⁴²Chay ratulla unkuyninmanta ampirishpan aychanka alina kiparirka.

⁴³Ña Jesuska sakihushpan chay ampishkan runata sumakta kunarka:

⁴⁴Nima pita kwintankichu kanta ampishkaynimanta. Ashwan *saserdote-llama riy ampirishkaykita rikuchinaykipa. Chaymantapas Yaya Diosta kunayki kashkata apashpayki churak rinki, ñawpa Moisespa killkashkanpi kamachishkashina. Chasna rurashkaykimantami tukuy runakuna yachankakuna unkushkaykimanta ampirishkaykita nishpa.

⁴⁵Chasna kunashpanpas chay ampirishkaka Jesús payta ampishkanta tukuy runakunata kwintak rirka. Chayrayku Jesuska manana atiparkachu nima maykan llaktapi kunkaylla yaykunata. Chasna kashpan chay llaktakunamanta karuyarka nima pi kawsahushkama. Chasna karuyashpanpas tukuy llaktakunamanta runakunaka payma shamurkakuna.

Jesuska aycha chakirishka runata ampirka

(Mt. 9.1-8; Lk. 5.17-26)

2 ¹Masna punchamantalla Jesuska kutirka Kapernaum llaktama. Chaypina shuk wasipi paktashpan tukuy runakuna yacharkakuna ña chaypi kahushkanta. ²Chasna yachashpankuna achka runakuna utkalla tantarirkakuna chay Jesuspa paktashkan wasipi. Kichkikta punkumanta pacha karkakuna, nima pi atipaypa yaykunata. Chasna kahushkankunapi Jesuska Yayan Diospa shiminta yachachirka. ³Chay yachachihushkanpi chusku runakuna paktamurkakuna. Apamurkakuna llanchamapi shuk aychan chakirishka runata. ⁴Chay wasipi achka runakuna kichkikta kahushpankunana mana atiparkakunachu yaykunata. Chayrayku sikarkakuna iskalunta chay parihu washayu wasi awama. Chay wasi washata awamanta paskashpankuna Jesús kahushkan kuska chay unkushkata llanchamanpi uraykuchirkakuna ampinanpa payta. ⁵Jesuska paykunata rikushpan yacharka shunkunkunamanta pacha kirihushkankunata chay runata ampinanta. Chayrayku payta rimarka: Wawki, tukuy uchaykikunamanta llakichirishkami kanki.

⁶Chaypi tiyarka Moisespa killkashkanta yachachikkuna. Jesús chasna chay runata rimashkanta uyashpankuna

shunkunkunapi piñarishpa yuyarirkakuna: ⁷¿Imashnata yuyarin kay runaka rimananpa chasna? ¿Imashnata ñukanchishina runaka llakichima uchanchikunamanta? Yaya Diosllami atipan llakichinata uchanchikunamanta. Chay runaka Yaya Diosshina tukunayashpan Yaya Diosta piñachihun nishpa.

⁸Jesuka chay yuyarihushkankunata yachashpan paykunata tapurka:

¿Imaraykuta chasna yuyarihunkichi?

⁹Kay runataka rimashkanimi uchaykikunamanta llakichirishkami kanki nishpa. Chasna rimashpayni mana yachankichichu shutipa llakichishkachu manachu nishpa. Ñuka kay runata rimaynima atariy, llanchamaykita apishpayki puriy nishpa, pay alita purishpanna yachankichima ñuka payta ampishkaynita.

¹⁰Yachanaykichipa ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runa paypa yachayninwa kay allpapi runakunata uchankunamanta llakichinaynita, kunalla kay unkuşkata ampisha nishpa rimarka Jesuska.

¹¹Chaymanta chay runata rimarka:

Kunanka atariy. Llanamaykita apishpayki kutiy wasikima.

¹²Chaypina chay runaka utkalla atarimushpan llanchamanta apishpan llukshimurka chay wasimanta. Tukuy chay runakunaka rikushpankuna kushikushpa rimarkakuna:

Yaya Dios, suma ali yachakmi kanki. Nima ima uras chasna rurashkaykita rikushkanchichu nishpa.

Jesuka Levita kayarka

(Mt. 9.9-13; Lk. 5.27-32)

¹³Chaymanta Jesuka kutikashka rirka chay Galilea kucha mayanma. Chaypi achka runakuna payta kayllayashpankuna paykunata yachachirka. ¹⁴Yachachishkanwasha chay kucha mayanta

rihushpanna rikurka Alfeopa wawan *Leví shutiyuta. Chay Levika ñukanchi israel masinkunata *impuestuta kobrapayarka chay *romano tukuymanta atun apurayku. Jesuska Levita kobranan wasipi tiyahushkanta rikushpan rimarka:

Leví shamuy, katiway.

Chay ratulla Levika atarishpan Jesusta katirka.

¹⁵Achka runakuna Leviwa tantaylla Jesusta katirkakuna. Chaymanta Levika kayarka Jesusta runankunawa pakta paypa wasinpi mikunankunapa. Mikuhushpankuna achka *impuestuta kobrakuna, shuk mana ali rurak runakunapas paykunawa tantaylla chay wasillapi mikuhurkakuna.

¹⁶Moisespa killkashkanta yachachikuna, *fariseokunapas Jesusta rikushpankuna chay mana ali rurak runakunawa tantaylla mikuhukta, washancharkakuna. Chaypi Jesuspa runankunata tapurkakuna:

¿Imaraykutaya kankunata yachachikka mikun tantaylla impuestuta kobrakunawa, paykunashina mana ali rurak runakunawapas?

¹⁷Chay rimahushkankunata uyashpan Jesuska rimarka:

Alikunaka mana munanahunchu ampikta. Ashwan unkuşkakanami ampikta munanahun ampirinankunapa. Chasnallatata ñukaka mana shamushkanichu yanapanaynipa maykanmi mana uchayuchu kani nishpa riman. Ashwan shamushkanimi uchayukunata yanapanaynipa Yaya Diostana kasunankunapa.

Jesuka yachachin payta katikkuna

ñawpa katishkankunata manana

atipanankunata katinata

(Mt. 9.14-17; Lk. 5.33-39)

¹⁸Shuk punchakuna Juanpa runankuna, *fariseokunapa runankuna-

pas mana mikupayanahunchu Yaya Diosta mañanankunapa. Chaymanta shuk runakuna Jesusta kayllayashpankuna tapurkakuna:

Juanpa runankuna, fariseokunapa runankunapas shuk punchakuna mana mikunahunchu. ¿Imaraykutaya runaykikunaka mana sakinahunchu mikunata nima shuk puncha?

¹⁹Jesuka paykunata aynirka:

Shuk musuka warmiyahushpanka kayan tukuy ayllunkunata kushilla tantarishpa mikunankunapa mushu warmiyahushkawa. Chasna chay warmiyahuk runawa kushilla tantarihushkankunapi nima pi atipanchu mana mikushpa kanata.

²⁰Chay mushu warmiyahuktami kuntrankuna anchuchishpankuna chay urasmi mana mikushpa llakirinkakuna nishpa.

Chasna Jesuka rimarka pay kikin chay mushu warmiyahushkashina kashkanta yuyachishpa.

²¹⁻²²Chaymanta kutikashka Jesuka yachachirka: Nima maykan rimintamachu mawka kamsanta shuk mushu kintiyak llachapawa. Maykanchari chasna mushu llachapawa rimintashpanka taksashpa kintiyashpan ashwan atunta likiripuma.

Chasnallatatami mushu *vinu putskurihushkataka mana untachinchimachu shuk mawka karamanta rurarishka bulsapi wakaychanapa. Chasna vinu shuk mawka karamanta bulsapi untachishpanchika karata tukyachishpan talirin. Chayrayku mushu vinu putskurihushkataka mushu karamanta bulsapi untachinanchi tiyan, nima kara likirinanpa, nima vinu talirishpa usunanpa.

Imashnami mana churanchimachu shuk mushu llachapata shuk mawka

churarinapi, nima mushu vinuta mawka karapi churanchimachu, chasnashinami mana atipankichichu katinata ñawpa yaya rukunchikuna yachachishkankunata, ñukapa mushu yachachihushkaynitapas. Chasna ishkantita katinayahushpaykichika mana atipankichichu katinata nima maykanta.

Jesuka yachachin samana punchamanta

(Mt. 12.1-8; Lk. 6.1-5)

²³Shuk *samana punchapi Jesuka runankunawa pakta trigu tarpukuna chawpita rihurkakuna. Chay chakrakanapi rihushpankuna runankunaka shuk shuk trigu muyukunata chipi chipi pakishpa pallarkakuna mikunankunapa. ²⁴Chaypina shuk *fariseokunaka Jesusta rimarkakuna:

Rikuy runaykikuna samana punchapi rurahushkankunata. ¿Manachu yachankichi Yaya Diospa killkachishkanpi kamachishkanta samana punchapika mana tarawananchipa?

²⁵⁻²⁶Jesuka aynirka:

¿Manachu leyishkankichi chay ñawpa yaya rukunchi atun apu Davidmanta? Chay uras Abyatar shutiyu *Yaya Diospa wasinpi tarawak *saserdotekunapa atun apunkuna karka. Davidka runankunawa pakta yarkashpankuna Yaya Diospa wasinpi yaykurkakuna mikunata maskanankunapa. Chaypi Davidka chay Yaya Diosta rikuchinankunapa mesapi churarishka pankunata mikurka Yaya Diosrayku rurarishkata.^a Chaymantapas runankunata kurka mikunankunapa. Chay pankunaka mana paykuna mikunankunapachu karka. Yaya Dios kamachirka saserdotekunalla mikunankunapa. Chasna mikushpankunapas Yaya Dioska mana uchatashina

a Rikuy kastellano Bibliapi 1 Samuel 21.1-6

rikushpan paykunata mana kastigarkachu. ¿Imaraykuta kankunaka runaynikunata piñarishpa uchatami rurahunkichi nishpa rimahunkichi?

²⁷Chaymanta Jesuska yachachishpalla katirka: Yaya Dios yapa yuyashpan runakunata, chay samana punchata rurarka. Payka mana yapa yuyarinchu samana punchataka, ashwan ñukanchikunata llakichishpan yuyan. Chayrayku munan samananchipa samana punchapi payta yuyarinanchipa.

²⁸Ñuka paypa Kachashkan Runa kashpayni Yaya Dios yachayninta kuwashka kankunata rimanaynipa maykankunami ali kanahun samana punchapi ruranaykichipa.

Jesuska shuk chakirishka makiyu runata samana punchapi ampirka
(Mt. 12.9-14; Lk. 6.6-11)

3 ¹Kutikashka Jesuska yaykurka shuk tantarina wasipi. Chay wasipi tiyarka shuk chakirishka makiyu runa.

²Chaypina chay chiknik runakuna rikurayarkakuna Jesuska ampinkachu manachu *samana punchapika nishpankuna. Ampishpanka yuyarirkakuna rimak rinankunapa apunkunata.

³Chaypina Jesuska llakichishpan nirka chay chakirishka makiyu runata:

Atariy, runakunapa chawpinkunapi shayariy.

⁴Chaymantana nirka chay chiknik *fariseokunata:

Kankunata tapuni, Yaya Diosta kasushpanchika ¿imatata ashwan ruranchima samana punchapika, alitachu, millaypatachu? ¿Alichu kama shuk unkushkata ampinanchipa samana punchapi, manapika sakinchimachu wañunanapa?

Chasna Jesús rimashpan chay runakunaka chunlla uyarkakuna. ⁵Chaypina Jesuska chay runakunata piñarishpa

chunlla rikurka. Chay unkushkata mana llakichihushkankunarayku atunta llakirirka. Chaypina chay unkushkata rimarka:

Makikita chutachiy.

Chay runaka makinta chutachishpan ampishpan kiparipurka. ⁶Chaymanta chay fariseokunaka chay wasimanta llukshishpankuna apu *Herodesta katikkunata utkalla rimak rirkakuna Jesuspa rurashkanmanta. Chaypi tantarishpa yuyarirkakuna imashna rurashpashi Jesusta wañuchinchima nishpa.

Jesuska Galilea kucha mayanpi achka runakunata ampirka

⁷Chaymanta Jesuska anchurimushpan runankunawa rirka Galilea kucha mayanma. Achka runakuna Galilea allpapi llaktakunamanta payta katirka-kuna. ⁸Achka llaktakunapi kawsak runakuna Jesús mana atipaypa sumakunata Yaya Diospa yachayninllawa rurashkankunata yachashpankuna maskak rirkakuna payta. Chay uraypi Judea allpapi llaktakunamanta, chaypi-llatata kahuk Jerusalén llaktamantapas, Idumea allpamantapas achka runakuna shamurkakuna. Chay Jordán yaku chimpamanta, chay anakpi Tiro llaktamanta, Sidón llaktamantapas achka runakuna rirkakuna Jesusma.

⁹⁻¹⁰Chaypina Jesuska achka unkushkunata ampishpan ashwan achka payta kayllayarkakuna. Tankanakushpa rirkakuna, payta llankashpankuna ampirinankunapa. Runakuna yapa nitirihushpankuna Jesuska runankunata kamachirka shuk botita apak rinankunapa, chaypi kishpinanpa. ¹¹Manara chay botipi uraykuhushpan achka supay yaykushka runakuna rirkakuna payma. Puntanpi kunkurishpankuna kaparirkakuna:

¡Kanmi kanki Yaya Diospa Wawan!

¹²Chasna kaparishpankuna Jesuska kamachishpan rimarka:

Chunllayaychi. Ama nima pita rimaychichu ñuka Yaya Diospa Wawan kanaynita.

Chasna rimashpan chunllayarkakuna.

Jesuska payta katikkunamanta chunka ishkayta aklarka
(Mt. 10.1-4; Lk. 6.12-16)

¹³Chaymanta Jesuska urkuma sikashpan tukuy chay achka runakunamanta shukkunallata kayarka paywa pakta rinankunapa. Chaypina kasushpankuna payta katirkakuna.

¹⁴Chay urkupi paktashpankunana Jesuska chay payta katikkunamanta aklarka chunka ishkay runakunata paywa pakta purinankunapa. Chaymantapas paykunata aklarka kachananpa Yaya Diospa shiminta yachachinankunapa. *Apostolnikuna kankichi, kachanayni runakuna nishpa rimarka.

¹⁵Chaymanta paykunata rimarka Yaya Dios yanapashpan supaykunata runakunamanta llukshichinankunapa.

¹⁶Chay chunka ishkay aklashkankunapa shutinkunaka karkakuna: Simón, maykantami Jesuska shutiyachirka Pedro, ninayan rumi. ¹⁷Shukka *Santiago, shukka karka wawkin Juan, Sebedeopa wawankuna. Kay ishkaykunata Jesuska shutiyachirka Boanerges, chayka ninayan rayupa wawankuna, sinchita rimak runakuna, tukuy shunkunkunamanta pacha Yaya Diospa munananta utkalla rurak runakuna. ¹⁸Shukka Andrés, shukka Felipe, shukka Bartolomé, shukka *Mateo, shukka Tomás, shukka Alfeopa wawan Santiago, shukka *Tadeo, shukka shuk Simón, maykantami rimapayarkakuna *Selote. Kay Simonka manara Jesusta katik kashpanra ñukanchita kamachik

*romano tukuyamanta atun aputa piñarikkunawa tantarishka kapayarka. ¹⁹Shukka Judas Iskariote, maykanmi chaywasha Jesusta apichinan karka.

Israel runakunata yachachikkuna rimarkakuna supaykunapa apun Jesusta kamachihun nishpa
(Mt. 12.22-32; Lk. 11.14-23, 12.10)

²⁰Chaymanta Jesuska yaykurka shuk wasipi runankunawa pakta. Chaypipas achka runakuna tantarirkakuna. Chayrayku nima mikunata atiparkakunachu. ²¹Chayta yachashpankuna Jesuspa ayllunkunaka rirkakuna payta apishpa pushanankunata yuyarishpankuna. Paykunapura kwintarkakuna muspachari tukushka nishpa.

²²Chaymantapas Moisespa killkashkanta yachachikkunaka Jerusalén llaktamanta shamushpankuna Jesusmanta rimarkakuna: Supaykunapa apun *Beelsebú kamachihun kay runata. Supaykunapa apunpa yachayninwami Jesuska supaykunata kamachin runakunata sakinankunapa nishpa.

²³Chaypina Jesuska chay paymanta mana alita rimahukkunata kayashpan yachachirka: ¿Supaykunapa apuka wichumachu aylluntaka? Nima ima uras atipamachu wichunata. ²⁴Makanakuhushpankunaka llaktapi kawsakpura, chasnaka llampu tukurinahumami. ²⁵Chasnallatata shuk runakuna shuk wasillapi kawsakkuna makanakuhushpankunaka paykunaka llampumi tukurinahuma. ²⁶Chasnallatami supaykunapas paykunapura makanakuhushpankunaka tukurinahumami.

²⁷Rikuychi, shuk sinchi runa alita wakaychan wasinta nima pi shuwananpa imankunata. Shuk runa ashwan sinchi paymanta shamushpanka paymi atipan wasi amuta watashpan imankunata shuwanata. Chasnashinami

supaykunaka kamachinahun shuk wasi amushina runakunata. Nima maykan paykunamanta kichumachu mana ashwan yachayyu kashpanka. Ñukami shamushkani Yaya Diospa yachayninwa runakunata kishpichinaynipa tukuy supaykunamanta.

²⁸Alita uyawaychi. Yaya Dioska runakunata tukuy uchankunamanta, tukuy payta millaypata rimashkankunamantapas llakichinkami. ²⁹Shuk runa Yaya Diospa Espiritunta chiknishpa millaypata rimashpanka chasna runataka Yaya Dioska manami llakichinkachu nima kishpichinkachu wiñayparayku.

³⁰Chasna Jesuska paykunata rimarka paymanta rimahushkankunarayku supaykunapa apumi payta kamachihun nishpa.

Jesusa maman wawkinkunawa pakta paywa kwintanayarkakuna
(Mt. 12.46-50; Lk. 8.19-21)

³¹Jesusa manara tukuchihushpan rimanata, paypa maman, wawkinkunapas paktak shamurkakuna. Achka runakuna kahushkankunarayku kanchapi kiparishpankuna shuk runata kacharkakuna Jesusta kayak rinanpa. ³²Jesusa kuchunpi tiyahukkunaka payta rimarkakuna:

Mamayki wawkikikunapas kanchapi chapahunkuna kanwa kwintanankunapa nishpa.

³³Chaypi Jesuska aynirka:

Mana mamaynillatachu kikin wawkinunallatachu yuyani.

³⁴Chaymanta kuchunpi kahukkunata rikushpan nirka:

Kankunatapas yuyanimi mamayni wawkinikunatashina, Yayaynipa munashkanta rurahushkaykichirayku.

³⁵Maykanmi ruran Yayayni Diospa munashkanta, paymi kan wawkinishina, paninishina, mamaynishina.

Jesuka yachachin ali allpapi mana ali allpapi wichashka muyukunamanta yuyachishpa
(Mt. 13.1-23; Lk. 8.4-15)

4 ¹Shuk puncha Jesuska rirka kutikashka yachachinanpa runakunata Galilea kucha mayanpi. Chaypi achka runakuna tantarihushpankuna Jesuska shuk boti yakupi kahukpi uraykushpan tiyarirka, chay botimanta paykunata ashwan alita yachachinanpa. ²Chaymanta Jesuska yachachirka Yayan Diospa shiminta shuk yachachinaku nawa.

³Chasna yachachihushkanpi rimarka: Akuychi yuyarishunchi shuk muyukunapi. Shuk puncha shuk runa arus muyuta tarpuk rirka. ⁴Chaypina chay tarpukka arus muyukunata wichashpa rirka wiñanankunapa. Shuk muyukunaka urmarkakuna ñampipi. Chay ñampipi urmashkakunataka pishkukunana mirkarkakuna llamputa.

⁵Shuk muyukunaka urmarkakuna llapcha allpa samantasapapi. Shuk ratu tukyarirkakuna chay muyukunaka.

⁶Chawpi puncha yapa intishpan arus wiñahukka wañurirka, mana ankunka yaykunata atipashpan samantapi. ⁷Shuk muyukunaka urmarkakuna kasha kiwa chawpipi. Kashawa pakta wiñahushpan chay kashaka llampu tapashpan wañuchirka chay arus wiñahukta.

⁸Shuk muyukunaka urmarkakuna ali allpapi. Alita wiñashpan sumakta muyuyarka. Shukkunaka muyuyarkakuna kimsa chunka muyukunata. Shukkunaka muyuyarkakuna sokta chunka muyukunata. Shukkunaka muyuyarkakuna shuk pachak muyukunata.

⁹Kay yachachihushkaynita alita uyashpa yachakuychi.

¹⁰Chay achka runakuna kutishkankunawasha Jesuska kuchunpi kahukku-

naka chay chunka ishkay runankunawa pakta kiparishkakunaka Jesusta tapurkakuna:

¿Imatata yachachinayashkanki ñukanchita chay muyukunamanta rimashkaykiwa?

¹¹Jesuska aynirka:

Kankunallata Yaya Dios yachachihun nima pi yachashkanta, imashnami paypa ali kamachinanka kay allpapi. Mana payta kasunayak runakunataka mana yapa asirtaypa yachachinakunawa yachachini. ¹²Chay runakuna Yaya Diospa munananta mana ruranayakkunataka yachachini mana yapa asirtaypa yachachinakunallawa. Chasna yachachini ali rurashkaynikunata rikushpankunapas mana yachanankunapa imaraykumi chayta rurani. Paykunata mana alita asirtaypakunata yachachini, yachachishkaynita uyashpankunapas mana asirtanankunapa. Chaymantapas chasna yachachini manana uchankunamanta llakirishpankuna Yaya Diosta kasunankunapa, Yaya Dios paykunata mana llakichinanpa.

¹³Chaymanta Jesuska runankunata rimarka:

¿Shutipachu mana asirtankichi yachachishkaynita? Kay yachachishkaynita mana asirtashpaykichika imashnataya asirtankichima shuk yachachinaynikunataka.

¹⁴Yaya Diospa shiminta yachachik chay muyuta tarpuk runashinami.

¹⁵Shuk runakuna mana asirtakchu kanahun. Paykunaka chay ñampi chakishka allpapi urmashka muyukunashinami kanahun. Yaya Diospa shiminta uyanahun. Chaymanta supay shamushpan chay uyashkan shimita kunkachin.

¹⁶Shuk runakunaka kushilla uyanahun Yaya Diospa shiminta. Paykunaka chay samantasapapi wiñak muyukunashinami kanahun. ¹⁷Mana ukupi ankuyushina

kashpankuna shuk ratullami Yaya Diosta kushilla katinahun. Yaya Diospa shiminta kirishkankunarayku runa masinkunaka paykunata parisichihushpankuna nanayta llakiyta musyashpankuna sakinahunna Yaya Diosta katinata.

¹⁸Shuk runakunaka kashasapapi wiñak muyukunashinami kanahun.

¹⁹Yaya Diospa shiminta munashpankunapas paykuna kikin munashkankunallata yuyarishpa kawsanahun. Chaymantapas yapa kullkillata munashpa, tukuy rikushkankunata munarishpa kawsanahun. Chasna chay tukuy yuyarinakunaka kunkachinahun Yaya Diospa shiminta wiñaypa.

²⁰Shuk runakunana shunkunkunamanta pacha Yaya Diospa shiminta kasushpa kawsanahun. Paykunaka chay ali allpapi wiñak muyukunashinami kanahun. Chay tarpu alita muyuyakshina kashpankunami rikuchinahun ali kawsahushkankunawa Yaya Diosta mana sakishpa alita katihushkankunata. Shukkunaka shuk muyumanta kimsa chunka muyuta muyuyakshinami kanahun, shukkunaka sokta chunkata, shukkunana shuk pachakta.

Jesuka yachachin Yaya Diospa shiminta kasunamanta

(Mt. 13.31-35; Lk. 8.16-18, 13.18-19)

²¹Jesuka paykunata lamparinmantapas yachachirka: Shuk lamparintaka apichishpa nima pi churamachu kawitu ukupi. Churanchimi kawitu awapi, lamparin tiyachinapi, alita punchayachinanpa. ²²Chasnashinami Yaya Diospa shiminta yachachishkaynika puntiru pakallashina kashpanpas runakunarayku mana pakallachu kiparinka. Runakuna puntiru mana asirtashkankunata chaymanta tukuyta asirtankakuna. ²³Kay yachachihushkaynita alita uyashpa yachakuychi.

²⁴Chaymanta Jesuska rimarka: Alita uyaychi kay rimanaynita. Shuk parti Yaya Diospa shiminta asirtashpaykichika chaymanta kasushpaykichika chay tupullatami Yaya Dioska kankunata paypa shiminta ashwanta asirtachinka. ²⁵Maykanmi Yaya Diospa shiminta uchillastuta asirtashpan kasushpa kawsan, paytami Yaya Dioska ashwanta asirtachinka. Maykanmi uchillastuta asirtashpantata mana kasushpa kawsanchu, paytami Yaya Dioska kunkachinka tukuyta manana nima imata asirtanapa.

²⁶Chaymantapas Jesuska paykunata rimarka: Yuyariychi imashnami Yaya Diospa ali kamachinanka kay allpapi. Chakranpi muyukunata wichashpa tarpuk runata rikuychi. ²⁷Chay muyukunata tarpushpanna sakin wiñananpa. Kutishpan wasinma puñukrin, puñushkanmanta atarin. Chasna kawsan masna punchakunata. Payka mana yachanchu imashnami wiñan chay muyuka. ²⁸Allpaka pay kikinlla wiñachin. Puntiru tukyarín tarpuka, chaymanta wiñan, sisan, muyuyan, pukun. ²⁹Ña pukushpan muyunkunaka amunka payrayku pallachin.

³⁰Chaymanta Jesuska rimarka: ¿Ima yachachinawashi ashwanta kankunata asirtachinima imashnami Yaya Diospa ali kamachinanka? ³¹Yuyariychi imashnami mostasa muyustuka chakrapí tarpushpanchi wiñan. Chay muyustuka tukuymananta ashwan uchillastumi. ³²Chayta tarpunchi. Uchillastumanta wiñashpan tukuy tarpukunamanta ashwan atun tukun. Chaypi pishkukunaka ramankunapi tiyarinahun, wasinstukunata ruranahun.

³³Achka chasna yachachinakunawa Jesuska chay runakunata yachachirka, Yaya Diospa shiminta asirtanata atipashkankunakamalla. ³⁴Chay achka yachachinakunawa mana kуска asirtaypata

yachachipayarka chay runakunata. Runankunallata tantachishpan tukuy chaykunata alita asirtachipayarka.

Jesuka sinchi wayrata, atun ulastapas kasillayachirka
(Mt. 8.23-27; Lk. 8.22-25)

³⁵Ña tutayahushpanna Jesuska runankunata rimarka:

Akuychi rishunchi kucha chimpama.

³⁶Chay achka runakunata sakimushpankuna paypa runankunaka Jesusta pusharkakuna shuk botipi chimpama. Shuk runakunapas shuk botinkunapi parihi rirkakuna. ³⁷⁻³⁸Ña chimpahushpankuna kunkaymanta sinchi wayraka paykunata apirka. Yapa sinchita wayrahushpan atun ulaska shayarirka. Chay ulaska waktashpan yakuka botipi untarirka. Ña tikrahushpan mancharishpankuna likchachik rirkakuna Jesusta boti sikipi lllachapakunapi puñuhukta.

Yachachik, ¿manachu mancharinki ña tikrahushkanchita? ¿Yanapay ñukanchita!

³⁹Atarishpan Jesuska chay wayrata ulastapas rimarka:

¡Kasillayay wayra! ¡Kasillayay ulas!

Chay rimashkanllawa pasarirka wayraka ulaspas, manana ulasyarkanachu. ⁴⁰Chay sinchi wayra ulaspas pasashkanwasha Jesuska runankunata rimarka:

¿Imaraykuta mancharinkichi? ¿Manarachu sinchikunkichi ñukapi?

⁴¹Chasna Jesuska rimashpan runankunaka tapunakurkakuna paykunapura:

¿Pishi kay runaka? Shuk rimashkanllawa wayrata ulastapas kasillayachishka.

Jesuka shuk supayyashka runata aliyachirka
(Mt. 8.28-34; Lk. 8.26-39)

5 ¹Chay atun kuchata chimpashpankuna *Gerasa llakta kuchupi paktarkakuna. ²Chaypi paktashpankuna Jesuska sikashpan shuk supayyashka

runa kayllayak shamurka. ³Chay runaka kawsarka urku rumi allarishka uchkukunapi, maypimi wañushkakuna churarishka karkakuna. Chay supayyashka karitaka nima pi atiparkachu apishpa watashpa charinata, nima sinchi kadenawa. ⁴Apishpa makinta chakintapas kadenawa watashpankunapas piti piti rurashpa ripayan. Nima pi atiparkachu winsinata. ⁵Punchapi tutapipas kaparishpa puripayan wañushkakunata churashkankuna rumi allarishka uchkukunapi, urkukuna chawpipipas. Pay kikinta rumikunawa waktarishpa puripayan. ⁶Chaypi karumanta Jesusta rihukta rikurka. Payta rikushpan kallparka puntanpi kunkurik rinanpa.

⁷⁻⁸Chaypi Jesuska chay runapi kawsak supayta sinchita rimarka:

Millaypa supay, llukshiy kay runamanta.

Chay supayka sinchita kaparishpan aynirka:

Jesús tukuymanta atun yachayyu
Yaya Diospa Wawan ¿imaraykuta
ñukama shamushkanki? Tapuni kanta
Yaya Diospa uyashkanpi amara kastiga-
wayrachu nishpa.

⁹Chasna rimashkanwashwa Jesuska tapurka:

¿Ima shutita kanki?

Chay supayka aynirka:

Shutinika kanmi Warankakuna, achka kashkanchirayku.

¹⁰Chaymanta chay supaykunaka Jesusta sinchita tapurkakuna mana paykunata wichunanpa chay Gerasa allpamanta. ¹¹Chay urku kuchupi achka kuchikuna mikuhlla kahrurkakuna. ¹²Chay supaykuna runapi kahukkunaka Jesús paykunata wichuhushpan tapurkakuna:

Kachay ñukanchita kuchikunapi kawsananchipa.

¹³Alimi, yaykuychi kawsanaykichipa nishpa Jesuska rimarka.

Chaypi supaykunaka chay runamanta llukshirkakuna kuchikunapina kawsanankunapa. Chaypina chay ishkay waranka kuchikunaka kunkaymanta waykuma kallpashpa puliyarkakuna lumamanta yakuma. Chaypina chinkarirkakuna wiñaypa chay kuchapi.

¹⁴Chay kuchita kuyrakkunaka mancharishpa llaktama kallpashpankuna tukuy rikushkankunata chay llaktapi, llakta mayanpipas kawsak runakunata kwintak rirkakuna. Chayta uyashpankuna achka runakuna rikuk rirkakuna urkuma, shutipachu kuchikuna chinkarishkakuna manachu nishpa. ¹⁵Jesús kahushkan urkupi paktashpankuna Jesuspa kuchunpi chay karita tarik rirkakuna, suma churarishka ali yuyaywana tiyahukta, maykanmi achka waranka supaykunawa kawsapayarka. Chay karita ali kahushkanta rikushpankuna mancharirkakuna.

¹⁶Chaypi Jesuspa rurashkanta rikushka runakunaka washwa shamuhukkunata kwintarkakuna kasna nishpa:

Jesuskamachirka supaykunata chay karimanta llukshinankunapa. Chaymanta sakirka supaykunata kuchikunapi yaykunankunapa. Chaypina chay kuchikunaka kay urkumanta yakuma saltashpankuna chinkarishkakuna.

¹⁷Chasna kwintashkankunata uyashpankuna tukuy runakuna mancharishpankuna Jesusta rimarkakuna chay allpankunamanta llukshinanpa.

¹⁸Jesuska botipi uraykushpanna chay aliyachishkan runaka payta tapurka:

Ñukapas rinayani kanwa pakta nishpa.

¹⁹Jesuska mana munashpan chay runata rimarka:

Kuti y wasikima. Aylluykikunata kwintakriy, imashnami Yaya Dioska llakichishpan aliyachishka kanta.

²⁰Chasna rimashpan chay runaka rirka Dekápolis shutiyuma, ninayan chunka llakta. Chaypi paktashpan kwintashpa kwintashpa purirka karan llaktapi Jesuska alita aliyachiwashka supaykunamanta nishpa. Chayta uyashpankuna tukuy chay runakunaka kushikurkakuna, imashnashi chay Jesús tukuyamanta atun yachayyuka nishpa.

**Jesuka shuk warmita ampirka,
shuk wawata wañushkanmanta
kawsachirka**

(Mt. 9.18-26; Lk. 8.40-56)

²¹Chaymanta Jesuska runankunawa kutirkakuna botinkunapi chay kucha chimpama. Chaypi paktashpankuna kutikashka achka runakuna Jesuspa kuchunpi tantarirkakuna. ²²Chasna tantarishkankunapi shuk kari Jairo shutiyu paktamurka. Payka chaypi kawsak israel masinchikunapa tantarina wasipi kamachik karka. Jesusta rikushpan puntanpi kunkurik rirka. ²³Chasna kunkurishpan sinchita tapurka:

Yachachik, yanapaway. Warmi wawayni ña wañuhun. Makikiwa llankashpayki ampik ripay mana wañunanpa.

²⁴Chaypina Jesuska paywa pakta rirka. Chay achka runakuna rihushkan-kunata rikushpankuna yapa tankana-kushpa paykunawa pakta rirkakuna.

²⁵Chay runakuna chawpipi shuk unkushka warmipas rihurka. Chunka ishkey watata tukuy uras yawar paymanta urmapayan. ²⁶Chay warmika ampirina-yashpan achka ampikkunama ripayan. Parisishpa kawsapayan. Tukuy ima tiyapushkanta kushpanpas nima pi atiparkachu payta ampinata. Mana atipashpan ampirinata ashwan yapa unkushka tukurka. ²⁷⁻²⁸Manara Jesusma rihushpan yacharka atun ampik kananta. Chasna yuyarishpan payka chay achka

runakunawa pakta rihushpan pakalla Jesuspa washanmanta kayllayarka churarishkanta llankanpanpa. Churarishkanta llankashpaynillami ampirisha nishpa yuyarirka. ²⁹Chasna llankashkanllapi yawarmin urmahushkaka pitirirka. Payka aychanpi musyarka chay unkuymanta ampirishkanta. ³⁰Jesuspas musyarka shuk runa churarishkanta llankashkanmantalla ampirishkanta. Chasnallapi tikrarishpan tukuy runa katihukkunata rikushpan tapurka:

¿Pita llankawashka? nishpa.

³¹Chaypi paypa runankunaka aynirkakuna:

¿Imaraykutaya tapunki pimi llankawashka nishpa? ¿Manachu rikunki achka nitinakushpa kahushkanchita?

³²Chasna rimashpankunapas Jesuska shukllankama shukllankama rikurka payta llankashkata tarinankama. ³³Chaypi chay warmika yachashpan imashnami ampirishka, yapa mancharishpan chukchurishpa Jesuspa puntanpi kunkurik rirka. Chasna kunkurishpan tukuy payta pasashkanta kasna nishpa rimarka:

Unaymanta pacha unkushka kashkay-nirayku kanta llankashkani ampirinay-nipa. Chasna llankashpaynillami kay unkuymanta ampirishkani.

³⁴Chaypina Jesuska rimarka:

Panini, ñuka kanta ampinaaynita yuyarishpa ñukama shamushkaykirayku ñami ampirishka kanki. Kunanka kushillana wasikima kutiy, ñami sumakta ampirishkanki.

³⁵Jesuka chasna rimahushkanllapi chay tantarina wasipi kamachik Jairopa shuk runankunaka wasinmanta shamurkakuna payta rimanankunapa:

Wawaykika ñami wañushka. Ama yankamanta pushaychu kay yachachikta.

³⁶Chasna rimashpankunatata Jesuska chay runakunata mana kasushpan chay wawapa yayanta rimarka:

Ama llakinkichu. Ñukallapi sinchikuy.

³⁷Chaymanta Jesuska pay kikinpa runankunata rimarka:

Kankunaka kayllapi kipariychi.

Kimsa runankunallata, Pedrota, *Santiagota, Juanta pusharka Jairopa wasinma. ³⁸Chay kamachikpa wasinpi paktak rishpankuna achka runakuna tantarishka kahukkunata rikurkakuna, kaparishpa wakahukkunata uyarkakuna. ³⁹Chay wasipi yaykuhushpan Jesuska paykunata rimarka:

¿Imaraykuta chasna kaparishpa wakahunkichi? Kay wawaka manami wañushkachu, puñhunmi nishpa.

⁴⁰Chasna rimashpan payta asichirkakuna. Chaypi Jesuska tukuy chay wasipi kahukkunata llukshichirka. Chay wawapa yayanwa, mamanwa, chay kimsa runankunallawa chay wañushkapa kwartunpi yaykurka. ⁴¹Chay wasiata makinmanta apishpan ñukanchi israel runakunapa shimipi rimarka:

Talita kumi.

Chayka ninayan warmi wawa, atariy.

⁴²Chasna rimashkanllawa chay chunka ishkay watayu warmi wawaka atarimushpan kallariirka purinata. Runakunaka atunta mancharirkakuna wañushkanmanta atarishkanrayku.

⁴³Tukuy parti kwintanayashpankunapas Jesuska sumakta kunarka mana nima pita kwintanankunapa. Chaymanta chay wawapa yayanta mamantapas rimarka:

Wawaykichita karaychi nishpa.

**Nasaret kikin llaktanpi
ayllunkunaka Jesusta mana
kirinayarkakunachu**

(Mt. 13.53-58; Lk. 4.16-30)

6 ¹Chaymanta chay Galilea kucha mayanmanta llukshishpan Jesuska kikin llaktanma rirka. Runankunaka payta katirkakuna. ²*Samana puncha paktashpan chaypi kawsak israel

masinchikunapa tantarina wasipi yaykurkakuna. Chaypi Jesuska Yaya Diospa shiminta alita yachachirka. Chasna yachachihushpan achka runakuna uyashpankuna tapunakurkakuna:

¿Maypishi kay runaka kay suma rimanakunata yachakushka? ¿Imashnashi chasna atun yachayyu tukushka? ¿Imashnashi atipan tukuy chay atun yachaywa ruranakunata ruranata?

³Payta wawamanta pacha riksinchi. Payka karpintirumi, Mariapa wawanmi, *Santiagopa, Josepa, Judaspa, Simonpa wawkinmi. Paninkunapas ñukanchiwa kawsanahun nishpa.

Chasna riksisshkankunarayku mana munarkakunachu payta kasunata, rikushkankunapi wiñashkanta yuyarishpankuna.

¿Imashnata ñukanchikunamanta yachak kanka? nishpa rimarkakuna.

⁴Chasna yuyarihushkankunata yachashpan Jesuska paykunata rimarka:

Ñawpamanta pacha yaya rukunchikunaka rimapayanahun kasna: Yaya Diospa yachayninwa yachachikta tukuy parti runakuna uyashpankuna alita kasunahun. Kikin llaktanllapi mana munanahunchu kasunata. Payta riksisikkuna ayllunkunapas mana payta kasunata munanahunchu. Chasnallatami kankunapas ñukata riksiwashpaykichi mana kasunayawankichichu nishpa.

⁵Paykunaka mana kirinayashpankuna Yaya Diospa kachashkan kananta, Jesuska mana atiparkachu paykunata yanapashpa atun yachaywa ruranakunata ruranata. Shuk unkushkakunallata makinta paykunapi churashpan ampirka. ⁶Payka yapa llakirirka mana payta kirishkankunarayku. Chaymanta kuchu llaktakunapi purirka Yayan Diospa shiminta yachachinanpa.

**Jesuka chunka ishkay akllashkan
runankunata kacharka Yaya Diospa
kamachinanmanta
yachachinankunapa
(Mt. 10.5-15; Lk. 9.1-6)**

⁷Shuk puncha Jesuka chay chunka ishkay akllashkan runankunata kayarka ishkay ishkayta kachananpa, Yaya Diospa shiminta yachachinankunapa. Chaymantapas paykunata yachayninta kurka supaykunata runakunamanta llukshichinankunapa. ⁸Paykunata kamachirka:

Ñampita rihushpaykichi nima imata apaychichu, nima bulsaykichita, nima mikunaykichita, nima kullkikichita. Munashpaykichika shuk tulata apaychi urkitarinaykichipa. ⁹Chakikichipi churarishkaykichillawa, shuk churarinata churarishkaykichillawa riychi. Ama ashwan shuk churarinaykichitaka apankichichu.

¹⁰Chaymantapas paykunata kunarka: Shuk llaktapi paktashpaykichi shuk runa kankunata wasinpi kayashpan chay wasillapi kipariychi shuk llaktama rinaykichikama. ¹¹Maykan llaktapimi Yaya Diospa shiminta mana uyanayashpankuna nima kankunata wasinkunapi kayanayashpankuna chasna llaktamantaka llukshiychi. Llukshihushpaykichi rimaychi: Yaya Diosmi kankunataka kastiganka, paypa shiminta mana uyanayashkaykichirayku. Chasna rimaychi yachanankunapa imamantami kastigay tukunkakuna.

¹²Chaymanta chay runankunaka ishkay ishkay rishpankuna yachachirka-kuna runakunata mana alita rurahushkaykichitaka sakiychi Yaya Diostana kasunaykichipa nishpa. ¹³Chaymantapas achka runakunamanta supaykunata llukshichirkakuna, achka unkushkaku-nata aseitewa kakushpa Yaya Diosta mañashpa ampirkakuna.

**Bawtisak Juan wañuta
yuyarirkakuna
(Mt. 14.1-12; Lk. 9.7-9)**

¹⁴Chay llaktakunapi kawsak runakuna tukuy Jesupa rurahushkankunamanta kwintapayanahun. Chasna chay allpapi kamachik apu *Herodespas paymanta kwintahushkankunata uyarka. Chay runakunaka tapunakurkakuna ¿pishi chay Jesuka? nishpa.

Shukkunaka yanka nirkakuna: Chay Jesuka Bawtisak Juanchari wañushkanmanta kawsarimushka. Chayraykumi yachayninka tiyan mana atipaypakunata rurananpa.

¹⁵Shukkunaka nirkakuna: Chay karika ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachik Eliaschari, maykanmi kuti shamunan karka.

Shukkunaka nirkakuna: Chay karika ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachikshinami kan.

¹⁶Chasna rimashkankunata uyashpan chay Herodeska mancharishpan pantachishpa rimarka:

Chay karika Bawtisak Juanmi, maykantami kunkanta pitichishpa wañuchichirkani. Paymi wañushkanmanta kawsarimushka nishpa.

¹⁷⁻²⁰Chasna chay apu Herodeska rimarka, chay Juanta wañuchichishkanta yuyarishpan. Manarapas Juanta wañuchichishpanra Herodeska wawkin Felipepa warminta apirka warminrayku. Chay warmipa shutinka karka Herodias. Herodeska wawkinpa warminta apishkanrayku Juanka payta kunarka Yaya Dioska mana munanchu kachuykiwa chasna kawsanaykipa nishpa. Chasna Juan kunashkanrayku Herodiaska yapa piñarishpan payta chiknishpan wañuchichinayarka. Warminta kasushpan Herodeska makinta chakintapas watachishpan

Juanta karselpi churachirka. Chasna rurashpanpas payta sumakta tapachirka karselpi mana Herodiaska wañuchichinanpa. Pay yachapayarka Juan ali rurak runa kananta, chaymantapas tukuy shunkunmanta pacha Yaya Diosta kasuk kananta. Herodeska Juanta karselpi tapachishpanpas yapa payta uyanayarka. Achka kuti shunkunpi mancharishpanpas paypa kunashkanta uyanayarka.

²¹Shuk puncha Herodeska fiestata rurarka, wawayarishkan puncha paktarishkanrayku. Kayachirka tukuy Galilea allpa llaktakunapi kamachik runankunata, tukuy kapitankunatapas, tukuy kullkiyukunatapas upyanankunapa mikunankunapa paywa pakta.

²²Chay fiestapi Herodiaspa shipas wawanka paykunapa chawpinkunapi sumakta baylarka. Baylahushkanta sumakta gustarkakuna. Apu Herodeska shukikushpan chay shipasta rimarka:

Alita baylashpayki kushichiwashkanki. Chayrayku kanta rimani: Tapuway imatachari munanki, ñukami kushkayki.

²³Imatachari tapuwanki chayta kushkayki. Munashpaykika chawpi kamachihushkayni allpata kushkayki. Tukuy kay runakuna uyahushkankunapi chayta rimani shutipa paktachinaynita nishpa.

²⁴Chaypi chay shipaska llukshishpan mamanta tapuk rirka:

¿Imatashi tapuynima? nishpa.

Mamanka aynirka:

Tapuy Bawtisak Juanpa umanta pitishpan kanta kunanpa.

²⁵Utkalla chay shipaska kutishpan Herodesta rimarka:

Kunalla munani Bawtisak Juanpa umanta kuwanaykipa. Shutipa pitichishkaykita rikunaynipa kalkanapi churashpayki kuway.

²⁶Chayta uyashpan Herodeska yapa llakirirka. Llakirishpantata tukuy

kayashkankunapa uyashkankunapi rimashkanrayku mana munarkachu llullachinata. ²⁷Chayrayku chay ratulla kacharka shuk runanta Bawtisak Juanpa umanta pitishpan apamunanza.

²⁸Chasna kachashpan chay runanka rirka karselma, maypimi Juanka taparishka karka. Chaypina kunkanta pitishpan apamurka umanta shuk kalkanapi shipasta kunanpa. Payna mamanta kuk rirka.

²⁹Chaymanta chay Juanpa runankunaka, yachashpankuna Herodes wañuchichishkanta, Juanpa aychanta apak rirkakuna allarishka urku uchcupi churashpa tapanankunapa.

Jesuska pichka waranka runakunata kararka

(Mt. 14.13-21; Lk. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰Chaymanta chay chunka ishkey Jesuspa *apostolninkunaka kutimushpankuna mushumanta tantarirkakuna Jesuswa. Chasna tantarishpankuna paypa yachayninllawa atipaypakunata rurashkankunata yachachishkankunatapas Jesusta kwintarkakuna.

³¹Chasna kwintahushkankunapi achka runakuna paykunapi paktarkakuna. Shukkuna kutihushpankuna shukkunaka paktarkakuna. Jesuska paypa runankunapas mana atiparkakunachu samanata, nima mikunata, achka runakuna shamuhushkankunarayku. Chayta rikushpan Jesuska runankunata rimarka:

Akuychi samak rishunchi maypimi mana runaka tiyanchu chaypi.

³²Chaypina paykunalla botipi rirkakuna chunllama. ³³Achka runakuna rihushkankunata rikurkakuna. Chaypina tukuy llaktakunamanta kallpashpa kucha mayanta rishpankuna paykunara puntiru paktarkakuna, maypimi samanapa rihurkakuna.

³⁴Jesuska botimanta llukshihushpan achka runakuna tantarishka kahukkunata rikurka. Paykunata rikushpan llakirirka mana nima pi tiyashkanrayku Yaya Diospa shiminta paykunata yachachinanpa. Mana amuyu obhakuna ñampita pantachishpa purihukkunashinami karkakuna. Chasna paykunata llakichishpan achkata Yaya Diosmanta asirtachishpa yachachirka. ³⁵Ña chishiyahushpan runankunaka Jestusa kayllayashpankuna rimarkakuna:

Ñami chishiyahunchi. Kaypika manami nima shuk runa kawsanchu paymanta mikunata rantinanchipa.

³⁶Kay achka runakunata kachay, kay kuchullapi kahuk llaktakunama rishpankuna mikunankunata rantinankunapa.

³⁷Jesuska aynirka:

Kankuna karaychi kay runakunata.

Paykunaka aynirkakuna:

¿Imashnata tarinchima chasna achka mikunata chay tukuy runakunata karananchipaka? Tarishpanchipas munanchimami yapa achka kullkita chay achka runakunarayku mikunata rantinanchipa. Munanchimami shuk runa pusak killata tarawashpan ganashkan kullkita nishpa.

³⁸Jesuska tapurka:

¿Masna panta tiyan kankunapa?

Rikuk riychi yachanaykichipa.

Rikuk rishpankuna aynirkakuna:

Pichka panstu, ishkey challwastullami tiyan.

³⁹Chaymanta Jesuska rimarka:

Runakunata rimak riychi allpapi tiyarinankunapa shuk muntun shuk muntun.

⁴⁰⁻⁴¹Chasna muntun muntun tiyarishpankuna Jesuska chay pichka panta, chay ishkey challwatapas apishpan siluma rikushpan mañarka:

Yayayni Dios, agradesini kanta kay mikunata kushkaykirayku nishpa.

Chaymanta chay pankunata, challwaku-natapas paki paki rurashpan runankunata kurka chay achka runakunata karanankunapa. ⁴²Tukuy runankunawa pakta saksakta mikurkakuna. ⁴³⁻⁴⁴Chay runakuna mikuhukkuna karkakuna pichka waranka karikuna, mana yupashpa warmikunata wawakunatapas. Mikushkan-kunawasha chunka ishkey tasata untachir-kakuna pan challwawa chapu puchurish-kata.

Jesuska yaku awata purirka

(Mt. 14.22-33; Jn. 6.16-21)

⁴⁵Chaymanta Jesuska runankunata rimarka:

Kankunaka puntapi riychi, ñukaka washami shamusha. Chimpahuychi botipi Betsaida llaktama. Ñukaka kparishara kay runakunata wasinkunama kachanaynikama.

⁴⁶Ña chay runakunata kachashkanwasha shuk urku awama sikarka Yayan Dioswa kwintananpa.

⁴⁷Ña tutayahushpanna Jesuspa runankunaka kucha chawpipi kahurkakuna, Jesuska sapallan allpapi kparirka. ⁴⁸Chay kucha chawpipi runankunaka sinchita kawihushpankunatata mana atiparkakunachu chimpanata, sinchi wayraka puntankunamanta shamuhushkanrayku. Jesús chasna kahushkankunata rikushpan ña pakarihushkanpi yaku awata purishpan paykunata kayllayarka. Runankunaka kuskata pasahuktashina rikurkakuna.

⁴⁹⁻⁵⁰Chasna yaku awata purishpa rihukta rikushpankuna yapa mancharirkakuna. Mancharishpankuna kparirirkakuna:

¡Ay! ¿Imataya chayka shamuhun? Almachari.

Chaypina Jesuska rimarka:

Sinchikuriychi. Ñukami kani,^b ama manchariychichu.

b Chay Ñukami kani nishkaka kan Yaya Diospa shuk shutin

⁵¹Chaypina Jesuska botinkunapi uraykurka. Chasna uraykuhushkanllapi chay sinchi wayraka pasarirka. Chaypi runankunaka yapa mancharishpankuna rimarkakuna:

¿Imashnataya kay Jesuska wayrata pasachin? nishpa.

⁵²Jesús panta mirachishkanta rikushpankunatata shunkunkunapi manara shutipa yuyarirkakunachu Yaya Diospa Wawan kananta.

Jesuka Genesaret allpapi achka unkuhshkakunata ampirka

(Mt. 14.34-36)

⁵³Chay kuchata chimpashpankuna Genesaret allpa mayanpi paktarkakuna. Llutarishpankuna botinkunata watarkakuna. ⁵⁴Chaymanta sikahushkankunallapi chaypi kawsak runakunaka Jesusta riksirkakuna. ⁵⁵Chasna payta riksishpankuna karan wasikunapi rimashpa rimashpa kallparkakuna ñami Jesuska paktamushka nishpa. Chaypina kallarikakuna unkuhshkakunata llanchamankunapi apamunata, maypimi Jesuska kahurka chayma. ⁵⁶Maypipas Jesús paktashpan uchilla llaktakunapi, atun llaktakunapi, wasikunapi, runakuna tantarina plasakunapipas, chaypi runakunaka unkuhshkakunata apapayanahun. Chaypina Jesusta tapurkakuna kay unkuhshkakunata yanapashpa churarishkayki shimillata llankachiy ampirinankunapa nishpa. Chaypina tukuy llankakkunaka ampirikakuna.

Jesuka yachachin imata rurashpami alicharishka kanchi Yaya Diospa rikushkanpi

(Mt. 15.1-20)

7 ¹Jesús Genesaret allpa mayanpi kahushpanra *fariseokuna, Jerusalén llaktamanta shamushka shuk

Moisespa killkashkanta yachachikkunapas chaypi tantarirkakuna. ²Paykunaka rikurkakuna Jesuspa shuk runankuna ñukanchi israel runakunapa shuk kamachishkakunata mana kasushkankunata. Paykunaka mana makinkunata suma chuya yakupi mayllarishpachu mikurkakuna. ³Chay fariseokunaka tukuy ñukanchi israel runakunapas manara mikuhushpanchi makinchikunata shuk suma chuya yakupi mayllarinchichi, chasna rurashpanchi Yaya Dioska ñukanchita alicharishka kananchita rikun nishpa. Chayta rurapayanchi ñawpa yaya rukunchikuna wañupa rurashkanta achka kamachishkankunata alita katishpa. ⁴Chasnallatata yaya rukunchikuna wañushina merkadumanta shamushpanchi manara mikuhushpanchi suma chuya yakuwa mayllaripayanchi, chasna rurashpanchilla atipanchi Yaya Dioswa kwintanata nishpa. Chaymantapas tiyan achka kamachishkakunaka, maykankunatami yaya rukunchi wañukunamanta yachakushpanchi kasupayanchi. Shukkuna kanahun imashnami manara mikuhushpanchi suma chuya yakuwa mayllananchi tiyan tukuy pusillunchikunata, mukawakunata, tinahanchikunata, mankanchikunata, irmankanchikunata, tiyarinanchikunatapas. ⁵Chasna kashpan chay fariseokunaka, chay Moisespa killkashkanta yachachikkunapas Jesusta tapurkakuna:

¿Imaraykuta runaykikunaka mana katihunkunachu yaya rukunchikuna wañupa rurashkankunata? ¿Imaraykuta makinkunata chuya yakupi mana mayllarishpa mikunahun?

⁶Jesuka aynirka:

Chay Yaya Diospa yachayninwa ñawpa yachachik Isaiaska kasna kankuna llullachiyisikikunamanta Yaya Diospa rimashkanta killkarka:

Kay runakunaka shiminkunallawami yuyawanahun. Manami tukuy shunkunkunamanta pachachu yuyawanahun.

⁷Runakunapa yachachishkankunallata katishkankunaraykumi yankamanta ñukata mañana wasipi tantarinahun kushichiwankunapa nishpa.

⁸Chasnami kankunaka kankichi. Yaya Diospa kamachishkanta sakishpaykichi ñawpa yaya rukuykichikunapa yachachishkankunallata katihunkichi.

⁹Chaymantapas Jesuska rimarka:

Ñawpa yaya rukuykichikunapa yachachishkankunallata kasuhushpaykichi Yaya Diospa kamachishkantaka mana kasunayankichichu. ¹⁰Moiseska Yaya Diospa kamachishkanta kasna killkarka:

Yayaykichita mamaykichita yuyashpa kasushpa kawsaychi.

Chaymantapas killkarka:

Maykanmi yayanta mamanta chiknishpa riman mana ali kanankunata, chasna runataka apuykichimi wañuchichinan tiyan nishpa.

¹¹Chasna Yaya Dioska kamachishpan-tata kankunaka chikanta yachachihunkichi. Runakunata rimankichi: Shuk runa mamanta yayanta pishihushpan-tata mana kumachu, Yaya Diosta tukuy kullkinta kushkanranti. Chaymanta mamanta yayanta rimama kankunata kunayni kullkita ñami Yaya Diosrayku kushkani nishpa. Chasna runaka alitami rurahun nishpa rimankichi. ¹²Chasna rimashpaykichi yachachinkichi wawakuna manana yayankunata yanapanankunapa. ¹³Yaya Diospa kamachishkanta sakinkichi manana ruranaykichipa. Chayranti yaya rukuykichikuna wañupa yachachishkan-kunata yachachinkichi runakuna

chaykunatana kasunankunapa. Chasna-shinami achka Yaya Diospa kamachishkankunatapas sakishpaykichi chikantana yachachinkichi nishpa Jesuska chay fariseokunata, chay shuk yachachikkunatapas rimarka.

¹⁴Chaymanta chay achka runakunata kayashpan Jesuska kutikashka paykunatana rimarka:

Alita uyawaychi yachakunaykichipa.

¹⁵Kankunaka rimankichi: Makinchita chay ñawpa kamachishkankunashina mana mayllashpanchika ña uchata rurahunchi nishpa. Ñukaka kankunata rimani: Makikichita mana mayllashpa mikushpaykichipas mana uchata rurankichichu. Ashwan shunkuykichipi mana ali yuyarihushkaykichita rurashpaykichi shuti uchata rurankichi. ¹⁶Tukuy kay yachachihushkaynita alita uyashpa yachakuychi.

¹⁷Chasna rimashkanwasha Jesuska chay runakunata sakimushpan shuk wasipi yaykurka. Chaypi paypa runankunaka payta tapurkakuna:

¿Ima ninayashkankitaya chay yachachishkaykiwa?

¹⁸⁻¹⁹Jesuska paykunata aynishpan rimarka:

¿Kankunapas manachu asirtashkankichi chay rimashkaynita? Tukuy mikushkanchika wiksanchima rin. Chaymanta llukshin aychanchimanta. Mana yaykunchu shunkunchipika yuyayninchita waklichinanpa. Chayrayku mana mayllashpa mikushpaykichipas mana uchata rurankichichu.

Chay rimashkanwami ninayan: Tukuy mikunami ali kan.

²⁰Chaymanta Jesuska rimashpalla katirka: Shunkuykichipi kahuk mana ali yuyarishkaykichita rurashpaykichi shuti uchayankichi. ²¹⁻²²Manara millaypata rurahushpaykichira shunkuykichipi yuyarinkichi chay millaypata ruranayki-

chupa. Chaymanta tukuy chay millaypa-kunata rurankichi. Chay millaypa ruranakuna kanahun: Shuk warmiyu kari shuk warmiwa musayana, shuk kusayu warmi shuk kariwa musayana, chaymanta tukuywa musayanakuna, shuk runata chiknishpa wañuchina, shuwana, shuk runakunapata munarishpa kawsana, tukuy millaypa-kunata rurashpa kawsana, shukkunata llullachishpa kawsana, munashkanchi-llata rurashpa kawsana, tukuy rikushkanchita munarishpa kawsana, mana alita yuyarishpa shukkunata washanchashpa kawsana, ñukami kani shuk runakunamanta ashwan alita rurak runa nishpa kawsana, chaymantapas tukuy mana alita yuyarishpa kawsana. ²³Tukuy chasna ruranakunami ucha kanahun. Shunkuykichipi millaypa yuyarishkaykichita rurashpaykichimi tukuy chaykunata rurankichi. Manami uchata rurankichichu, makikichita mana mayllashkaykichirayku.

**Shuk mana israel warmi Jesusta
tapurka yanapananpa
(Mt. 15.21-28)**

²⁴Chaymanta Jesuska runankunawa pakta kay Israel allpanchimanta llukshishpan Tiro llakta kuchuma rirkakuna. Chaypi paktashpankuna shuk wasipi yaykurkakuna runakuna paktash-kankunata mana yachanankunapa. Chasna rurashpankunapas shuk ratulla tukuy runakuna yacharkakuna Jesuska chay wasipi kahushkanta. ²⁵⁻²⁶Chaypi shuk mana israel warmipas Jesusmanta yacharka. Payka Sirofenisiamanta warmi karka. Chay warmipa shipas wawanpi supay yaykushka karka. Mamanka Jesús chay wasipi kahush-kanta yachashpan wasima yaykushpan puntanpi kunkurik rirka. Chaypi Jesusta tapurka:

Yachachik, wawaynimanta supayta llukshichiy nishpa.

²⁷Chaypi Jesuska chay warmita rimarka:

Manara chikan runakunata ampish-paynira israel runa masinikunatarata yanapanayni tiyan. Alita yuyariy. Manara allkunchikunata karashpan-chimi puntiru wawanchikunatarata karanchi saksanankunapa. Manami paykunata mikunankunata kichunchi-chu allkunchikunata karananchipa.

²⁸Chaypi chay warmika mana payta sakishpan aynirka:

Ari yachachik, alita rimashkanki puntiru wawanchikuna mikunankuna tiyan nishpa. Chasna kashpanpas wawanchikuna mikuhushpankuna allkunchikuna wiharishkakunata mikunahun. Chikan runakunamanta warmi kashpaynipas kay shipas waway-nita ampipay nishpa.

²⁹Chaypina Jesuska aynirka:

Alitami rimawashkanki. Chayrayku kunanka wasikima kutiy, ñami waway-kimanta chay supayta llukshichishkani.

³⁰Chay warmika wasinma kutishpan shipas wawanta alitana puñunanpi tiyahukta rikuk rirka, ña chay supayka paymanta llukshishkanrayku.

**Jesuka ampirka shuk runa mana
uyanata nima rimanata atipakta
(Mt. 15.29-31)**

³¹Chaymanta chay Tiro llakta kuchumanta llukshishpankuna Jesuska runankunawa Sidón llaktama rirkakuna. Chaymanta Galilea kucha mayanma kutirkakuna, Dekápolis shutiyu allpama.

³²Chaypi paktashpan shuk runakuna shuk runata mana uyanata, nima rimanata atipakta Jesusma aparkakuna. Chaypi Jesusta tapurkakuna makinta churashpa chay runata ampinanpa. ³³⁻³⁴Chaypina Jesuska payta pusharka chay achka

tantarishka runakunamanta kinkrayma. Chaypi atunta samashpan awama rikushpan makinwa chay runata rinkrinpi tupachirka. Llawanwa makinta ukuchishpan chay runapa kallunpi tupachirka. Chaymanta Jesuska rimarka:

Efata.^c

Chay ninayan paskariy. ³⁵Chasna rimashkanllawa chay mana uyak nima rimanata atipak runapa rinkrinta kallunapas ampirka. Chaypina chay runaka alina karka, alitana uyarka, alitana rimarka. ³⁶Chaymanta Jesuska chay ampishkanta rikuk runakunata rimarka, nima pita kwintanankunapa chay karita ampishkanmanta. Chasna rimashpantata mana kasushpa ashwanta kwintarkakuna. ³⁷Atunta mancharishpa kushikushpankuna rimarkakuna:

Rikuychi kay Jesuspa rurashkanta tukuy yapa ali kananta. Mana uyak runatapas ampin, mana rimanata atipaktapas rimachin.

**Jesuka chusku waranka
runakunata kararka**

(Mt. 15.32-39)

8 ¹Shuk puncha kutikashka achka runakuna Jesuswa tantarirkakuna. Chaypina mikunankunaka tukurishpan yarkaywa kahurkakuna. Chasna kahushkankunata rikushpan Jesuska paypa runankunata kayashpan rimarka:

²Llakichini kay runakunata. Ña kimsa punchata katiwahunkuna, mana tiyanchu nima ima mikunankunapa.

³Karu llaktankunamanta shamushkuna. Chayrayku mana kashpa wasinkunama kachashpaynika yarkaywa sampayashpankuna wañuna-yankakuna ñampita rihushkankunapi.

⁴Chaypi runankunaka Jesusta aynirkakuna:

¿Imatata karanchima paykunata kay nima maykan kawsahushkanpika? Kaypika mana kawsanchu nima shuk runa paymanta mikunata rantinanchipa.

⁵Chaypina Jesuska paykunata tapurka:

¿Masna panta tiyan kankunapa?

Paykunaka aynirkakuna:

Kanchis panllami tiyan.

⁶Chaymanta Jesuska rimarka tukuy chay runakunata tiyarinankunapa allpapi. Chaypina chay kanchis pankunata apishpan Yayan Diosta agradesirka. Chasna agradesishkanwasha paki paki rurashpan chay panta runankunata kurka chay achka runakunata karanankunapa. ⁷Chaymantapas masna uchilla challwakunapas tiyarka. Chaytapas Jesuska chasnallatata rurarka. Yayan Diosta agradesishpan runankunata kurka chay achka runakunata karanankunapa. ⁸Chasna karashpankuna tukuy saksakta mikurkakuna. Mikushkankunawasha pan challwa puchurishkata kanchis tasata untachirkakuna. ⁹Chay achka runakuna mikushkakunaka karkakuna chusku waranka parti. Mikushkankunawasha Jesuska paykunata rimarka:

Wasikichima kutiychi.

¹⁰Chaymantana paypa runankunawa shuk botipi uraykushpankuna Dalmanuta allpama rirkakuna.

Fariseokunaka Jesusta tapurkakuna

**Yaya Diospa yachayninwa
rurashkanta rikuchinapa**

(Mt. 16.1-4; Lk. 12.54-56)

¹¹*Fariseokunaka shamushpankuna Jesusta tapurkakuna:

Shutipaya Yaya Diospa kachashkan kashpaykika ñukanchirayku ruray Yaya Diospa yachayninwa shuk nima ima uras rikushkanchita.

c Efata kan arameo shimi. Jesuka arameo shimita rimak karka.

Chasna tapurkakuna yapa runakunata riksichinayashpankuna mana Yaya Diospa kachashkan kananta. ¹²Mana chay runakunaka kirinayashpankuna Jesuska llakirishpan atunta samashpan pay kikinlla nirka: ¿Imaraykushi kay runakunaka Yaya Diospa yachayninwa ruranaynita rikunayanahun? Chay tapukkunatana rimarka:

Kankunata rimani, tapuwashpaykichi-pas Yaya Diospa yachayninwa rurashkaynita rikuchinaynipa, manami rurashanchu.

¹³Chaypina washayamushpan chunlla-pa paykunata sakimurka. Chaymanta runankunawa pakta shuk botipi uraykurka chay kuchata chimpanankunapa.

**Jesuska yachachin fariseokunapa
yachachinankunata mana
kasunankunapa
(Mt. 16.5-12)**

¹⁴Chay runankunaka kuchata chimpanahushpankuna yuyarirkakuna kunkamushkanchimi pankunata apamunata. Shuk panllatami apahunchi nishpa. ¹⁵Chaypina Jesuska sumakta kunashpan yachachirka:

Alita uyawaychi, ama munaychichu *fariseokunapa nima *Herodesta katikkunapa *levadurata.

¹⁶Chasna Jesús levaduramanta rimashpan maykanwami chapushpa panta punkichinchi chay runankunaka rimarkakuna paykunapura:

Mana achka panta apamushkanchiraykumi chasna ñukanchita rimahun.

¹⁷Jesuska chasna rimahushkankunata yachashpan rimarka:

¿Imaraykuta kankunapura pan mana tiyanchu nihunkichi? Mana chay panta kunkashkaykichimantachu kankunata rimahuni. ¿Manarachu atipankichi asirtanata? ¿Manachu yuyayyu

kankichi? ¹⁸¿Manachu rikushkankichi rurashkaynita? ¿Manachu uyashkankichi yachachishkaynita? ¹⁹¿Manarachu asirtankichi pichka panllawa pichka waranka runakunata karashkaynita? ¿Masa tasatata untachirkankichi puchurishkata?

Paykunaka aynirkakuna:

Chunka ishka tasatami untachirkan-chi.

²⁰Chaymanta Jesuska rimarka:

Kutikashka karashpaynika kanchis panwa chusku waranka runakunata, ¿masa tasatata untachirkankichi puchurishkata?

Paykunaka aynirkakuna:

Kanchis tasatami untachirkan-chi.

²¹Chaypi Jesuska rimarka:

¿Manarachu asirtankichi Yaya Diospa yachayninwa kahushkaynita?

**Jesuska ampirka shuk wiskuta
Betsaida llaktapi**

²²Chaymanta Jesuska runankunawa rishpan Betsaida llaktapi paktarkakuna. Chaypi Jesusma pushamurkakuna shuk wisku runata. Jesusta tapurkakuna chay wiskuta llankashpan ampinanpa.

²³Chaypina Jesuska chay wisku runata makinmanta apishpan chay llakta kanchama pusharka. Chaypi llawsanwa makin puntata ukuchishpan chay wiskupa ñawinta llankarka. Chaypina Jesuska tapurka:

¿Atipankichi rikunata? ¿Imakunata rikunki?

²⁴Chay wiskuta aynirka:

Ari, rikunimi runakunata purihukunata; mana yapa alitachu rikuhuni, kaspikunatashinami rikuhuni.

²⁵Kutikashka ñawinta llankarka. Chay llankashkanllawa chay runaka alina kiparirka. Tukuy imatapas shutillatana rikurka. ²⁶Chaymanta Jesuska chay runata kunashpan wasinma kacharka:

Kuskata wasikima kutiy. Ama kay llakta chawpita pasankichu.

Pedroka rimarka Jesús Yaya Diospa Kachashkan Kishpichik kananta
(Mt. 16.13-20; Lk. 9.18-21)

²⁷Chaymanta Jesuska runankunawa purishpa rirka chay Sesarea Filipino shutiyu llaktama. Chay ñampita rihushpankuna Jesuska runankunata tapurka:

Runakuna kwintashpankuna ¿pimi kani ninahuntaya?

²⁸Paykunaka aynirkakuna:

Shukkunaka ninahunmi Bawtisak Juanchari wañushkanmanta kawsarishka kanaykita. Shukkunaka ninahunmi ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachik Eliaschari kanaykita, maykanmi kuti shamunan karka. Shukkunaka ninahunmi shuk ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachichari kawsarishka kanaykita.

²⁹Chaymanta paykunatana tapurka: ¿Kankunaka pimi kani niwankichitaya?

Pedroka aynirka:

Kanmi kanki Yaya Diospa Kachashkan Kishpichik.

³⁰Chaypina Jesuska rimarka:

Ama nima pita rimankichirachu ñuka Yaya Diosmanta shamushkaynita.

Jesuska wañunanmanta kawsarimunanmantapas rimarka
(Mt. 16.21-23; Lk. 9.22-27)

³¹Chaymanta Jesuska paypa runankunata yachachirka: Ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runa yapa parisinayni tiyan. Ñukanchita kamachik israel masinchi rukukuna, *saserdotekunapa apunkunapas, Moisespa killkashkanta yachachikkunapas yapa chikniwashpankuna parisichiwanakakuna. Chasna chikniwashpankuna wañuchiwanaka-

kuna. Wañuchiwashpankunas kimsa punchamantami kawsarisha.

³²Chay parisinanmanta shutillata Jesuska rimarka nima pakashpa. Chasna uyashpankuna Pedroka Jesusta chaynikstuma pushashpan rimarka:

Ama chasna rimaychu Yachachik.

³³Chaypina Jesuska tikrarishpan runankunata rikushpan piñashpa Pedrota rimarka:

Anchuriy ñukamanta supaykunapa apunshina rimak. Chasna rimawashpaykimi mana Yaya Diospa munashkanchu rimawahunki, ashwan runapa yuyarinanllatami rimawahunki.

³⁴Chaymanta Jesuska runankunata, payta katihuk runakunatapas kayashpan rimarka:

Kankuna ñukata katinayawashpaykichika ama kankuna kikin munashkaykichita ruraychinachu. Kankunata chiknik runakuna piñarishpa wañuchinayahushpankunapas ñukallata katiwaychi.

³⁵Maykanmi wañuyta manchashpan sakiwan, chayka manana atipanchu ñukawa wiñaypa kawsanata. Maykanmi mana sakishpa ñukata katiwahushpan chaymantapas Yaya Diospa suma ali shiminta yachachihushpan chikninata wañuytapas parisin, chayka wiñaypami Yaya Dioswa kawsanka. ³⁶¿Imata valin shuk runa tukuy kay mundupi tiyashkata apinanpa? Tukuy chaykunaka mana yanapanchu wañuymanta kishpinanpa. ³⁷Masna kullkitapas kunayashpaykichika manami atipankichichu rantinata chay wiñaypa Yaya Dioswa kawsanata. ³⁸Shuk kankunamanta kay millaypata rurak, mana kiriwak runakunapa puntanpi pinkarima ñukata katiwahushkanta rimanata, chaymantapas shiminata yachachinata. Chasna runataka ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runapas kay allpama kutikashka shamushpayni

rimasha mana ñukapa kananta. Chay punchaka Yaya Diospa paypa atun yachayninwa tukuy paypa *angelkunawa pakta kutikashka shamusha.

9¹Chaymanta Jesuska rimarka: Alita uyawaychi. Shuk kankunamanta kaypi kahukkunaka manara wañuhushpaykichira rikunkichimi Yaya Dios atun yachayninwa kay allpapi kamachihushkanta.

**Jesuka suma chuyahlla
rikunayu tukurka**
(Mt. 17.1-13; Lk. 9.28-36)

²Sokta punchamanta Jesuska shuk atun urku awama sikarka. Kimsa runankunallata pusharka Pedrota, *Santiagota, Juantapas. Chay urkupi kahushpankuna Jesús chikanyahushkanta rikurkakuna.

³Churarishkanka utkumanta yapa yura, mana rikuyapa suma chuya tukurka.

⁴Chaypina chay kimsa runankunaka rikurkakuna chay ñawpa yachachikkuna Eliasta, Moisesapas Jesuswa kwintahukkunata. ⁵⁻⁶Paykunata rikushpankuna yapa mancharirkakuna. Chaypi Pedroka Jesusta rimarka:

Yachachik, alitami kaypi kahunchi. Kunanka aku rurashu kimsa tampukunata, shukta kanrayku, shuktaka Moisesrayku, shuktaka Eliasrayku.

Pedroka yapa mancharishpan chasna rimarka.

⁷Chasnallapi shuk puyuka llantuyachishpan llantupina kiparirkakuna. Chay puy chawpimanta Yaya Diospa rimahushkanta uyarkakuna:

Kay Jesusmi munashkayni Wawayni kan. Kasuychi payta.

⁸Shuk ratumanta chay kimsa runankunaka alita rikushpankuna Jesusta sapallantana rikurkakuna. Nima Elias, nima Moisés tiyarkanachu.

⁹Chay urkumanta uraykumuhushpankuna Jesuska paykunata kunarka:

Kay urkupi rikushkaykichita ama nima pita kwintankichirachu ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runa wañushkaynimanta kawsarinaynikama.

¹⁰Chayrayku paykunaka manara nima pita kwintarkakunarachu. Chasna Jesús wañushkanmanta kutikashka kawsarimunanta rimashkanta uyashpankuna runankunaka mana asirtashpankuna tapunakurkakuna:

¿Ima ninayantaya chay rimashkanwa?

¹¹Chaypina Jesusta tapurkakuna:

¿Imaraykutaya Moisespa killkashkanta yachachikkunaka rimanahun, manara chay chapahushkanchi Yaya Diospa Kachanan Kishpichikka shamuhushpanra ñawpa yachachik Eliasrami shamunka nishpa?

¹²⁻¹³Jesuka paykunata aynirka:

Shutipami chay Yaya Diospa yachayninwa ñawpa yachachikka rimarka: Manarapas Yaya Diospa Kachanan Kishpichikka shamuhushpanra shuk ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachik Eliasshinami shamunka. Tukuy runakunatami yachachinka shunkunakunata alicharinankunapa chay Kishpichiktana kasunankunapa nishpa.

Ñukaka kankunata rimani, ñami shamushka chay Eliasshina yachachikka. Runakuna mana payta rikishpankuna chiknishpa parisichishkakuna. Chasnallatatami ñukamanta Yaya Diospa ñawpa killkachishkanpi riman: Yaya Diospa Kachanan Runa yapa parisinan tiyan. Runakunaka paytapas mana kasunayashpankuna parisichishpa wañuchinkakuna nishpa.

**Jesuka ampirka
supay yaykushka wawata**
(Mt. 17.14-21; Lk. 9.37-43)

¹⁴Chaymanta Jesuska chay kimsa runankunawa urkumanta uraykumuhushpankuna chay shuk runankuna kahushkankunapi paktak rirkakuna.

Chasna paktashpankuna achka runakuna muyukta kahukkunata tarik rirkakuna. Chaypipas Moisespa killkashkanta shuk yachachikkunaka rimanakurkakuna Jesuspa runankuna kiparishkakunawa. ¹⁵Chasnallapi Jesusta rikushpankuna tukuy kallpamurkakuna tinkunankunapa, sumakta payta yuyashpankuna.

Rikuychi Jesús paktamuhukta nishpa rimarkakuna.

Paktashpankuna rimarkakuna:
¿Ñachu shamushkanki Yachachik?

¹⁶Ñami shamushkani aynishpan Jesuska paykunata tapurka:
¿Imatata runaynikunawa rimanakuhunkichi?

¹⁷Shuk runa chaypi kahukka aynirka:

Yachachik, wawaynitami apamushkani. Supay yaykushka kahushpanmi mana atipanchu rimanata. ¹⁸Maypipas kahushpan chay supayka wawaynita apishpan allpama urmachin. Putsku shiminmanta llukshin, kirunkunatapas trak trak kanirin. Lismayachishpan sinchiyarishkana kiparin. Runaykikunata rimashkani chay supayta wawaynimanta llukshichinankunapa. Manami atipashkakunachu.

¹⁹Chaypi Jesuska tukuy runakunata rimarka:

Mana ñukapi sinchikuk runakuna, ima uraskamataya kankunawa kiparishpa yachachishkaykichi. Apamuychi chay wawata.

²⁰Chaymanta chay wawata Jesusma aparkakuna. Chaypina chay supayka Jesusta rikushpan chukchuchishpan chay wawata allpapi urmachirka. Chay wawaka kuchpari kuchpari tukushpan putsku shiminmanta llukshirka. ²¹Chaypina Jesuska chay wawapa yayanta tapurka:

¿Maytukuy unaytata chasna kawsan kay wawaykika?

Yayanka aynirka:

Wawastumanta pachami chasna kawsan. ²²Chay supayka wawaynita wañuchinayashpa achka kuti ninapi yakupipas urmachishka. Chayrayku kanta mañani atipashpaykika llakichishpayki ampipay.

²³Chaypi Jesuska aynirka:

¿Imaraykuta ninki atipashpaykika? Tukuytami atipani ruranata ñukapi sinchikurikraykuka.

²⁴Chaypina chay wawapa yayanka llakiywa rimarka:

Ñukaka chayra kirihuni kanta. Chayrayku yanapaway ashwan shunkuynimanta pacha kanpi sinchikurina.

²⁵Jesuka rikushpan yapa achka runakuna tantarihushkankunata, chay mana uyanata nima rimanata atipachik supayta sinchi shimiwa kamachirka:

Millaypa supay, kay wawamanta llukshiy alita uyananpa, alita rimanapan. Ama kuti killachinkinachu kay wawata.

²⁶Chaypina chay supayka kaparishpan chay wawata kuchpachishpa urmachirka. Chaywasha llukshishpan wañushkatashina sakirka. Chayta rikushpankuna chay runakunaka rimarkakuna:

Ñami wañushka nishpa.

²⁷Chasnallapi Jesuska makinmanta apishpan chay wawata atarichirka. Chaypina chay wawaka shayarimurka.

²⁸Chaymanta Jesuska shuk wasipi yaykuk rirka. Chaypi runankunallawa kahushpan payta tapurkakuna:

¿Imaraykutaya mana atipashkanchichu ñukanchika chay supayta llukshichinata chay wawamanta?

²⁹Jesuka aynirka:

Sinchimi kan chasna supaykunata llukshichinapaka. Yaya Diosta kasushpa sumakta mañashpanchirami atipanchi llukshichinata chasna supaykunataka.

**Jesuska kutikashka rimarka
wañunanmanta**

(Mt. 17.22-23; Lk. 9.43-45)

³⁰⁻³¹Jesuska runankunawa chay llaktakunamanta llukshishpan Galilea allpa chawpita rirkakuna. Jesuska mana munarkachu nima pi yachananpa Galileapi kahushkanta, runankunallata yachachihushkanrayku. Chaypina runankunata rimarka:

Ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runa kashpaynipas chikniwak runakunami apichiwashpankuna parisichishpa wañuchiwanakuna. Chasna wañuchi-washpankunapas kimsa punchamantami kawsarisha.

³²Chasna Jesuska alita rimashpantata paypa runankunaka mana asirtarkakunachu. Mana asirtashpankunatata mancharishpankuna mana payta tapurkakunachu.

**Jesuska yachachin maykanmi
tukuymanta ashwan yachayyu kan**

(Mt. 18.1-5; Lk. 9.46-50)

³³⁻³⁴Ñampipi rihushpankuna Jesuspa runankunaka tapunakurkakuna paykunapura: ¿Pishi ashwan yachak kan ñukanchipuramanta? nishpa.

Kapernaum llaktapi paktashpankuna shuk wasipi yaykurkakuna. Ña wasipi kahushpankuna Jesuska paykunata tapurka:

¿Imatataya tapunakushpa shamuhurkanchi ñampipi?

Chaypina pinkarishpankuna mana aynirkakunachu nima imata. ³⁵Chaymanta Jesuska tiyarishpan chay chunka ishkey runankunata kayarka payta kayllayanankunapa. Kayllayashpankuna rimarka:

Shutipa kankunapuramanta shuk ali kanayashpanka Yaya Diospa rikushkanpi, ama munachun kamachik

tukunata, ashwan tukuy runa masinkunata yanapashpalla kawsanan tiyan.

³⁶Chaypina Jesuska shuk wawata makinmanta apishpan chawpinkunapi shayachirka. Chay wawata ukllarishpan runankunata nirka:

³⁷Maykanmi yuyawashpan shuk wawata yuyashpa wasinpi yaykuchin, chayka ñukatami yaykuchiwan. Maykanmi ñukatami yaykuchiwan, chayka kachawak Yayayni Diostapas yaykuchinmi.

³⁸Chaypi Juanka nirka:

Yachachik, shuk runata rikushkan-chimi supaykunata llukshichihukta, Jesuspa yachayninwami llukshichini nishpa. Mana ñukanchiwa pakta purik kashpan chay runata kunashkanchi manana chasna rurananpa.

³⁹Chaypina Jesuska nirka:

Ama chasna rimaychichu chay runata. Maykan runami yachayniwa chasna supaykunata llukshichin, chay runaka manami rimankachu mana ali kanaynita. ⁴⁰Maykankunami ñukanchikunata mana chikninahunchu, chaykunaka ñukanchita ashwan yanapanahunmi. ⁴¹Maykanmi kankunata yakullatapas upyachishpanka ñuka Yaya Diospa Kachashkan Kishpichikta katiwahushkaykichirayku chay runataka Yaya Diosmi chasna rurashkanmanta kushichinka.

**Jesuska yachachin shuk runa
masinta uchata rurachishpan yapa**

kastigarishka kananta

(Mt. 18.6-9; Lk. 17.1-2)

⁴²Ñukaka kankunata rimani: Maykanmi shuk wawa chayra katiwahukta uchata rurachin, paytaka Yaya Diosmi chaymanta ashwan sinchita kastiganka. Ashwan ali kama, kunkanpi atun rumiwa watashpa wichuy tukushpan chawpi yakupi, mana chay wawata uchata rurachinanpa.

⁴³⁻⁴⁴Imapas kanta uchata rurachinayashpanka sakiy. Makiki kanta uchata rurachinayashpanka pitishkashina mana kasushpa sakiy. Mana ishkanti makikiwa chay nina mana wañukma rinaykipa, ashwan alimi kama shuk makiyullashina Yaya Dioswa kawsanaykipa.

⁴⁵⁻⁴⁶Chakiki kanta uchata rurachinayashpanka pitishkashina mana kasushpa sakiy. Mana ishkanti chakikiwa chay nina mana wañukma rinaykipa, ashwan alimi kama shuk chakiyullashina Yaya Dioswa kawsanaykipa.

⁴⁷⁻⁴⁸Chaymanta ñawikiwa imatapas rikushpayki uchata runanayashpaykika ñawikita surkushkashina sakiy. Mana ishkanti ñawikiwa chay nina mana wañukma rinaykipa, ashwan ali kama shuk ñawiyullashina Yaya Diospa kamachishkan tukushpa paypa ali kamachihushkanpi kawsanaykipa.

⁴⁹Mana yankachu kankunata rimashkani chay sinchi shimikunata. Imashnami ñukananchi aychata kachiwa alichanchi, ninapi chayachinchi mikunanchipa, alita wakaychananchipapas, chasnashinami Yaya Dioska kankunata ninashina parisinakunawa alichanan tiyan alillata rurashpa kawsanaykichipana. ⁵⁰Shukwa shukwa yuyanakushpa kawsashpaykichika ali kachiwa kachincharishkashinami kankichi. Shuk ali kachi chamu tukushpan manana nima imarayku valinnachu. Chayrayku kuyrariychi yuyanakushpa, kushilla, shuk yuyayllawa kawsanaykichipa.

**Jesuka yachachin karika
warminwa, warmipas kusanwa
mana sakinakunankunapa**
(Mt. 19.1-12; Lk. 16.18)

10 ¹Chay Kapernaum llaktamanta llukshishpankuna Jesuska runankunawa Judea allpama rirka. Chaymanta rirkakuna Jordán yaku chimpama. Chaypi paktashpankuna kutikashka achka

runakuna tantarishpankuna Yaya Diospa shiminta yachachirka imashnami yachachipayan. ²Chaypi shuk *fariseokunaka Jesusta pantachichinayashpankuna Yaya Diospa shimintamanta chikanta rimanpana nishpa, payta tapurkakuna:

Shuk karika warminta sakishpanka ¿alichu kama?

³Payka aynirka:

¿Imatata Moiseska kankunata yachachirka?

⁴Paykunaka aynirkakuna:

Moiseska ñukanchita yachachirkami, shuk karika warminta sakinayashpanka apunkunapa puntanpi shuk sakina killkata kushpanrami atipama sakinata nishpa.

⁵Jesuka paykunata aynirka:

Kankuna yapa millaypa shunkuyu kashpaykichimi Yaya Diosta mana kasunayashpaykichi Moiseska chasna kamachishkata killkarka. ⁶Puntiru Yaya Dioska siluta, punchata, allpata, tukuy imakunatapas rurahushpan karita warmitapas rurarka. ⁷Ñawpamanta pacha kasnami killkarishka kan:

Yaya Dios karita warmita rurashkanrayku tukuy kari shuk warmita apishpan yayanta mamanta sakinan tiyan warminwana tantaylla kawsananpa. ⁸Chasna tantanakushpankuna shuk aychashinallana kanahun Yaya Diospa rikushkanpika. Manana ishkaynachu kanahun nishpa.

⁹Chasna Yaya Dios paykunata tantachishkanrayku mana alichu nima karika warminta, warmipas kusanata sakinanpa.

¹⁰Wasinkunama kutishpankuna runankunaka Jesusta chay rimashkanmanta tapurkakuna:

¿Imatataya yachachinayashkanki chay rimashkaykiwa?

¹¹Jesuka aynirka:

Shuk kari warminta sakishpanka shuk warmitana warmiyashpanka chasnaka

uchatami ruran. ¹²Chasnallatatami shuk warmipas kusanta sakishpan shuk runatana kusayashpanka chasnaka uchatami ruran.

**Jesuka wawakunata
kuyashpan paykunarayku
Yayan Diosta mañarka
(Mt. 19.13-15; Lk. 18.15-17)**

¹³Chaymanta shuk yayakunaka wawankunata Jesusma apamurkakuna, makinwa llankashpan Yaya Diosta paykunarayku mañananpa. Jesuspa runankunaka rikushpankuna piñarishpa paykunata arkarkakuna mana Jesusta kayllayanankunapa kasna nishpa:

Ama wawaykichikunata Jesusma apamuychichu. Paytami killachinkakuna.

¹⁴⁻¹⁵Chayta rikushpan Jesuska piñarishpan rimarka:

¿Imaraykuta chasna rimankichi? Ashwan kayaychi wawakunata ñukama shamunankunapa. Ama chay wawakunata arkaychichu. Wawakunashina ñukapi sinchikuk ñukata kiriwak runakunallami Yaya Diospa kamachishkan tukushpa paypa ali kamachihushkanpi kawsankakuna. Alita uyawaychi. Maykanmi mana wawakunashina ñukata yuyawashpa kasuwan, chayka manami Yaya Diospa kamachishkan tukushpa paypa ali kamachihushkanpi kawsankachu.

¹⁶Chasna rimashpan Jesuska wawakunata shukllankama shukllankama kuyashpa markarka. Makinwa llankashpan rimarka Yayan Dios paykunata yanapashpa kushichinanta.

**Shuk kullkiyu runa
Jesuswa kwintarka
(Mt. 19.16-30; Lk. 18.18-30)**

¹⁷Jesuska runankunawa shuk llaktama rihushpan shuk karika kallpashpa

Jesuspa puntanpi kunkurik shamurka. Chaypi tapurka:

Ali yachachik, rimaway ¿imashna rurashpaynita atipaynima Yaya Dioswa wiñaypa kawsanata?

¹⁸Jesuska aynirka:

¿Imaraykuta rimawanki ali kanaynita? Mana nima shuk ali runa tiyanchu. Yaya Diosllami ali kan. ¹⁹Kanka ñami yachanki Yaya Diospa kamachishkanakunata: Ama runa masikita wañuchiychu. Ama shuk warmiwa musayaychu. Ama shuwaychu. Nima pimanta llullashpa rimaychu. Ama nima pita llullachiychu. Yayaykita mamaykita yuyashpa kasushpa kawsay nishpa.

²⁰Chaypi chay karika aynirka:

Yachachik, wawamanta pacha tukuy chay Yaya Diospa kamachishkantakasushpa kawsashkani.

²¹Chaypina Jesuska payta kuyashpa rikushpan nirka:

Alitami rurashkanki. Ashwan shukta Yaya Dioska munan ruranaykipa. Rantichikriy tukuy imaykikunata. Chay kullkitaka nima imayu runakunata kuy. Chasna rurashpaykimi silupi achka imayushina tukunki. Chasna rurashkaykiwashashuti katiway.

²²Chasna Jesús rimashpan chay runaka yapa llakirirka. Yapa achka imayu kashpan mana munarkachu tukuy imankunata rantichishpa kunata. Chayrayku llakirishpa wasinma kutirka.

²³Jesuska washanma rikushpan runankunata rimarka:

Maytukuy sinchita kan kay kullkiyukunaraykuka Yaya Diospa kamachishkankuna tukunankunapa.

²⁴Chay shimita uyashpankuna runankunaka mancharirkakuna. Chaypi Jesuska kutikashka nirka:

Wawkinikuna, sinchimi kan Yaya Diospa kamachishkan tukunapa. ²⁵Shuk atun wiwa kamilluka manami atipama-

chu pasanata shuk aguhapa uchkun-stuta. Chasnallatata shuk runaka kullkinllapi yuyarishpanka manami atipankachu Yaya Diospa kamachishkan tukushpa paypa ali kamachihushkanpi kawsanata.

²⁶Chasna Jesús rimashpan runankunaka ashwanta mancharishpankuna tapunakurkakuna:

Chasna kashpanka ¿pishi atipanka kishpichiy tukunata Yaya Diospa ali kamachihushkanpi kawsanarpa? nishpa.

²⁷Chaypi Jesuska alita rikushpan paykunata nirka:

Nima pi atipanchu kishpichirinata pay kikinta. Yaya Diosllami atipan runakunata kishpichinata paypa ali kamachihushkanpi kawsanankunapa. Payllami yachayninwa atipan tukuyta ruranata.

²⁸Chaypina Pedroka rimarka:

Ñukanchika sakishkanchimi tukuy ñukanchipa tiyashkanta kanta katinanchiranti.

²⁹⁻³⁰Jesuska aynirka:

Alita uyawaychi. Shuk runa ñukata katiwahushkanrayku, ñuka kishpichik kanaynita yachachihushkanrayku wasinta, wawkinkunata, paninkunata, turinkunata, ñañankunata, mamanta, yayanta, wawankunata, chakrankunatapas sakishpanka Yaya Diosmi payta kunka sakishkanmanta ashwan achka wasinkunata, wawkinkunata, paninkunata, turinkunata, ñañankunata, mamankunata, wawankunata, chakrankunatapas. Kay allpapi kawsahushpaykichira chasna kuy tukuna kashpaykichi-pas chayka kankami runakuna kankunata chiknishpa parisichihushkan-kunapi. Chaymanta chay chapahushkay-kichi mushu mundupi wiñaypa Yaya Dioswa kawsankichina. ³¹Kunanka shukkuna maykankunami paykuna kikinkunamanta yuyarinahun,

tukuyunta ashwan ali kanankunata, shuk punchami paykunaka yapa pinkarinkakuna. Shukkunaka maykankunami runakunapa rikushkanpi mana ali kanankunata rikurinahun, paykunata Yaya Diosmi rimanka yapa ali kanankunata.

Jesuska kimsaynin kuti rimarka

wañunanmanta,

kawsarinanmantapas

(Mt. 20.17-19; Lk. 18.31-34)

³²Jerusalén llaktama rihushpankuna Jesuska runankunata ñawparka.

Paykunaka washanlla mancharishpa llakirishpa katirkakuna, Jerusalenpi kawsak runakunaka Jesusta chikninankunata yuyarishpankuna. Shuk payta katikkunapas manchaywa katirkakuna. Chaypina Jesuska chay chunka ishkey runankunata chaynikstuma pushashpan rimarka payta wañuchinankunamanta.

³³Kasnam nirka:

Ñami yachankichi Jerusalén llaktama rihushkanchita. Chaypi chiknik runakunaka ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runata apiwankakuna *saserdotekunapa apunkunata, Moisespa killkashkanta yachachikkunatapas kuwanankunapa. Chaypina paykunaka tantarishpankuna shuk yuyayllawa ñukata wañuchiwanayankakuna. Chasna wañuchiwanayashpankuna *romano runakunata kuwankakuna.

³⁴Paykunaka yapa asichiwankakuna, tyukawankakuna, sinchita asutiwankakuna, chaymanta wañuchiwankakuna. Chasna wañuchiwashpankunapas kimsa punchamantami kawsarisha.

Santiago wawkin Juanwa Jesusta tapurkakuna yachayninta kunarpa

(Mt. 20.20-28)

³⁵Chaypi Sebedeopa wawankuna

*Santiago Juanpas Jesusta kayllayashpankuna rimarkakuna:

Yachachik, kanta tapunayanchi ¿atipankimachu ñukanchita yanapanata shuk imawa?

³⁶Payka aynirka:

Rimawaychi ¿imawata munankichi yanapanaynita? nishpa.

³⁷Paykunaka tapurkakuna:

Kan tukuy runakunata suma atun yachaykiwa kamachihushpayki ñukanchita tiyachiy kuchuykipi ñukanchipas kanwa pakta pari hu kamachinanchipa nishpa.

³⁸Jesusk aynirka:

Kankunaka mana alita yachashpaykichi chayta tapuwahunkichi. Ñukaka achkatami parisinayni tiyan wañunaynikama. Imashnami bawtisarispanchi yakuka awanchipi taparik shamun, chasnashinami parisinakunaka ñukapi tapakta shamunka wañuhushkaynipi. ¿Atipankichimachu ñukashina awantanata chay tukuy parisinakunata wañunaykichikama? nishpa.

³⁹Paykunaka aynirkakuna:

Ari, atipashunmi awantanata.

Jesuska rimarka:

Ari, kankunapas ñukashina achkata parisinaykichi tiyan. ⁴⁰Chasna parisishpaykichipas ñukaka manami akllashanchu pimi kuchuynipi tiyarik kanka ñukawa pakta atun kamachik kananpa. Yayayni Diosllami akllanka maykankunani kuchuynipi tiyarik kankakuna nishpa.

⁴¹Chaymanta chay chunka Jesusta katik masinkunaka uyashpankuna Santiago Juanpas paykunamanta pasa tukunayashkankunata, paykunata yapa piñarirkakuna.

⁴²Chasna piñarihushkankunata rikushpan Jesuska tukuy paykunata kayashpan rimarka:

Kankunaka alita yachankichi, kay allpapi atun allpakunapi kamachik atun apukuna kamachinanpi kawsak runaku-

napa amunkuna kanankunata yuyarinahun. Runakunata yapa manchachishpankuna sinchita kamachinahun. Kamachinanpi kawsak runakunata mana yuyashpankuna parisichishpa kasuchinahun kamachik kani nishpa. ⁴³Kankuna Yaya Diospa shiminta kasukkunaka, ama chasna kanayaychichu. Shukkunamanta pasa kanayashpaykichika tukuy runa masikichikunata yanapashpa kawsaychi. ⁴⁴Kankuna tukuyamanta ashwan yachak kanayashpaykichika tukuy runa masikichikunata kasushpa kawsaychi. ⁴⁵Ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runapas kay allpama shamushpayni mana shamushkanichu runakuna sirviwanankunapa. Ashwan shamushkanimi tukuy runakunata yanapanaynipa. Shamushkanimi achka runakunaranti wañushpayni kastigarina kashkankunamanta kishpichinaynipa.

Jesusk aampirka shuk wisku Bartimeo shutiyuta

(Mt. 20.29-34; Lk. 18.35-43)

⁴⁶Chaymanta Jesuska runankunawa, achka runakunawapas rishpan Jerikó llaktapi paktak rirkakuna. Chay Jerikó llaktamanta llukshihushpankuna shuk wisku runa ñampi mayanpi tiyahurka. Payka Timeopa wawan, Bartimeo shutiyu karka. Wisku kashkanrayku pasahukkunata kullkita tapushpa kapayan. ⁴⁷Achka runakuna pasahushpankuna kwintahushkankunamanta yacharka Nasaretmanta Jesús chaypi pasahushkanta. Chayta uyashpan sinchita kaparishpa rimarka: ¡Jesús, Davidpa Miraymanta Kishpichik, llakichiyay!

⁴⁸Chasna sinchita kaparishpan achka runakunaka killarishpankuna chunllayay nirkakuna.

Chasna nishpankunatata payka ashwan sinchita kaparirka:

¿Davidpa Miraymanta Kishpichik, llakichiway!

⁴⁹Chaypina Jesuska rihushkanmanta shayarishpan nirka:

Chay runata pushamuychi.

Chaypi chay wisku runata kayashpankuna nirkakuna:

Sinchikuy. Atariy. Jesusmi kanta kayahun.

⁵⁰Chay ratulla chay wiskuka awaniru churarinanta allpama wichumushpan utkalla Jesusta kayllayak rirka. ⁵¹Chaypina Jesuska tapurka:

¿Imatata munanki kanrayku ruranaynipa?

Chay wiskuka aynirka:

Yachachik, ñawinita ampipay atipanaynipa rikunata.

⁵²Chaypina Jesuska aynirka:

Ñukapi sinchikurishkaykiraykumi ampirishkanki. Kunanka riylla.

Chasna rimashkanllawa Bartimeoka atiparka rikunata. Kushikushpana Jesusta katirka.

Jesuka Jerusalén

llaktapi yaykurka

(Mt. 21.1-11; Lk. 19.28-40;

Jn. 12.12-19)

11 ¹Chaypi Jesuska runankunawa Jerusalén llaktama rihushpan shuk urku Olivos shutiyu mayanpi paktarkakuna. Chay urkuka karka Betfagé, Betania llaktakunapa kuchunpi. Chay Olivos urku mayanpi paktashpankuna Jesuska runankunamanta ishkayta kacharka kasna nishpa:

²Chay rikuhushkaykichi llaktama riychi. Chaypi paktashpaykichi tarinkichi shuk malta burru watarishkata, maykanpimi nima shuk runa purishkarachu. Chay malta burruta paskashpaykichi apamuychi. ³Shuk runa

kankunata mitsashpan tapushpanka

¿imaraykutaya apahunkichi kay burruta? nishpa, payta rimaychi: Yayanchi Jesusmi munahun awanpi tiyarishpa rinanpa. Kunanllatami kutichik shamushu nishpa rimankichi.

⁴Paykunaka rishpankuna paypa nishkanshina shuk malta burru watarishkata shuk wasi punku mayanpi tarik rirkakuna. Chayta paskarkakuna apanankunapa. ⁵Chasna paskahushpankuna chaypi kahuk runakunaka nirkakuna:

¿Imatata rurahunkichi? ¿Imaraykuta paskahunkichi chay malta burruta?

⁶Chaypi paykunaka aynirkakuna Jesuspa rimashkantashina. Chayta uyashpankuna chay runakunaka apaychi nirkakuna.

⁷Chaymanta chay malta burruta Jesusma aparkakuna. Chay burru awapi churarinankunata mantarkakuna. Chay awapi Jesuska tiyarishpan rirka.^d

⁸Achka runakuna payta rikushpankuna kushikushpa churarinankunata puntanpi mantarkakuna. Shukkunaka chipati pankakunata pitishpankuna puntanpi mantarkakuna ñampita sumayachishpa atun aputashina yaykuchinankunapa. Chay churashkankuna awata Jesuska burrupi tiyashpa rirka. ⁹Chay Jerusalén llaktama rihushpankuna chay Jesuspa puntanpi rihuk runakuna, washanmanta katik runakunapas yapa kushikushpa kaparirkakuna:

¿Akuychi payta kushichishunchi! Yaya Diospa alita rikushkan yanapashkan runami kan. Yaya Diospa munashkanta rurananpa kachashkan kashpanmi shamuhun. ¹⁰Yaya Diosmi payta yuyashpan yachayninta kushpan kachamushka ñukanchikunata alita kamachinanpa ñawpa yaya rukunchi

atun apu Davidshina. Akuychi kushichi-shunchi awa silupi kawsak Yaya Diosta.

¹¹Chaypi chay achka runakuna kushikushpa kaparishpankuna Jesuska chay Jerusalén llaktapi yaykurka. Chay llaktapi yaykushpan *Yaya Diospa wasinma rirka. Chay wasipi yaykushpan tukuyta muyukta rikurka. Chaymanta ña chishiyahushpanna chunka ishkay runankunawa kuchupi kahuk Betania llaktama rirka.

**Jesupa rimashkanllawa igu
kaspika wañurka**
(Mt. 21.18-19)

¹²Kayantima Jesuska runankunawa chay Betania llaktamanta llukshishpan yarkaywa karka. ¹³Chasna yarkaywa kahushpan karumanta shuk *igu kaspi pankayuta rikurka. Chayta rikushpan alita rikunanpa kayllayarka, pakta muyuyu kahun nishpa. Chaypi paktashpan nima shuk muyuta tarirkachu, mana muyuyanan uraschu karka.

¹⁴Chasna mana muyuyuta rikushpan Jesuska chay igu kaspita nirka:

Nima ima uras kuti muyuyankichu. Nima maykan muyuykita kutikashka mikunkachu.

Chasna Jesuspa rimashkanta tukuy runankunaka uyarkakuna.

**Jesuka rantichik runakunata Yaya
Diospa wasinmanta llukshichirka**
(Mt. 21.12-17; Lk. 19.45-48;
Jn. 2.13-22)

¹⁵Chaymanta Jesuska tukuy runankunawa rishpan Jerusalén llaktapi paktak rirkakuna. Chaypi *Yaya Diospa wasinpi yaykurka. Chay wasipi puntiru atun pampa kincharishkapi achka rantichihuk runakuna, rantihuk runakunapas karkakuna. Chaymanta tiyarka kullkita kamyakkuna. Tukuy chaykunata rikushpan Jesuska kullkita kamyakku-

napa mesankunata, wiwa mukukukunata rantichikkunapa mesankunatapas pultyachi pultyachi rurashpan amunkunata tukuy rantik runakunawa pakta kamachirka llukshinankunapa. ¹⁶Chaymantapas Jesuska manana munarkachu nima pi shuk ima rantichinakunawa chay Yaya Diospa wasinta pitikta pasanankunapa.

¹⁷Chaypina yachachirka kasma nishpa: Yaya Dioska killkashkanpi riman:

Kay wasinika tukuy llaktakunamanta runakuna ñukata mañanankuna wasinimi kan nishpa.

Kankunaka kay Yaya Diospa wasinta shuwakunapa kushilla tantarinatashina rurashkankichi. [Chasna Jesuska rimashpan paykuna chaypi achkata kobrashpa kullkita kamyahushkankunarayku rantichihushkankunaraykupapas shuwakunashina kanankunata yuyachirka.]

¹⁸Chayta uyashpankuna *saserdotekunapa apunkuna, Moisespa killkashkanta yachachikkunapas tapunakurkakuna paykunapura:

¿Imashna rurashpashi wañuchinchima kay runata? nishpa. Chay chiknik runakuna payta wañuchinayashpankunatata mancharkakuna chasna runanata, achka runakuna yachachihushkanta yapa munashkankunarayku. ¹⁹Ña tutayahushpanna runankunawa chay Jerusalén llaktamanta llukshirka, imashnami tukuy uras rurapayanahun.

**Jesuka yachachin Yaya Diosta
kirishpa tapushpanchimi yanapay
tukunanchita**
(Mt. 21.20-22)

²⁰Kayantima tutamanta kutihushpankuna Jerusalén llaktama, ñampipi chay Jesús rimashkan *igu kaspita rikurkuna sapinmanta pacha chakirishkata.

²¹Chay igu kaspi mana muyuyuta rikushpan Pedroka Jesuspa rimashkanta yuyarirka. Chaypina Jesusta rimarka:

Yachachik, rikuy kay igu kaspi, maykantami kayna rimarkanki chakirichun nishpa. Kunanka ña chakirishka.

²²Chaypi Jesuska aynirka:

Yaya Diosta kiriychi. ²³Kankunata rimani, tukuy shunkuykichimanta pacha Yaya Diosta kirishpaykichimi kankunapas atipankichima ñukashina ruranata. Kay urkuta rimankichima, kaymanta warankarishpayki atun yakuma chinkariy nishpa. Tukuy shunkuykichimanta pacha Yaya Diosta kirishpa chayta rimashpaykichika kay urkuka warankarimami. Ama yuyariychichu warankarinkachu manachu nishpa.

²⁴Chayrayku kankunata rimani, imatapas tukuy shunkumanta pacha Yaya Diosta tapushpa ña apishkanimi nishpa kirishpaykichika kuy tukunchimi. ²⁵⁻²⁶Chaymanta manara Yaya Diosta mañahushpaykichiki runa masikichita mana ali rurashkankunamanta llakichinaykichiki tiyan. Shuk runa masiki kanta chiknihushpanpas imatapas kanta ruray tukushpaykika manana yuyariynachu. Chasna rurashpaykimi Yaya Diospas kanta uchaykikunamanta llakichinka, manana yuyarinkanachu.

**Jesuka tapuy tukurka
pimi payta kashashka
(Mt. 21.23-27; Lk. 20.1-8)**

²⁷Chaymanta ña Jerusalén llaktama kutishpankuna kuti *Yaya Diospa wasinpi yaykurkakuna. Chay ukupi purihushpankuna *saserdotekunapa apunkuna, Moisespa killkashkanta yachachikkuna, ñukanchita kamachik israel masinchi rukukunapas Jesusta kayllayarkakuna. ²⁸Chaypi payta tapurkakuna:

¿Pita kanta kamachishka chay rantichihuk runakunata wichunaykipa kay Yaya Diospa wasinmanta? ¿Pita kanta kamachishka chasna yachachinaykipa? nishpa.

²⁹Chaypi Jesuska aynirka:

Ñukapas shukta tapushkaykichiki. Alita ayniwashpaykichika ñukapas rimashkaykichiki pimi kachawashka. ³⁰¿Pitaya Juantaka kacharka bawtisananpa?

¿Yaya Dioschu, pay kikinchi yuyarishpa shamurka? Ayniwaychi.

³¹Chaypi chay runakunaka tapunakurkakuna paykunapura imatami ayninkakuna nishpa. Yaya Diosmi Juantaka kacharka nishpanchika Jesuska ñukanchita rimankami, Yaya Dios payta kashashka kashpanka ¿imaraykutaya payta mana kasushkankichichu? nishpa.

³²Aynishpanchika pay kikinllami yuyarishpa Juanka yachachirka nishpa, tukuy runakuna yapa piñarinkakuna. Paykunaka kirinahun kay Juan wañuka shutipa Yaya Diospa yachayninwa yachachik kashkanta. ³³Chasna tapunakushpankuna Jesusta aynirkakuna:

Mana yachanchichu pimi Juanta kacharka nishpa.

Chaypina Jesuska aynirka:

Chasna kashpanka ñukapas mana rimashkaykichichu pimi kachawashka tukuy kaykunata ruranaynipa nishpa.

**Jesuka mana kasunayak
tarawakkunamanta
yuyachishpa yachachin
(Mt. 21.33-46; Lk. 20.9-19)**

12 ¹Chaymanta Jesuska tukuy chay runakunata shuk yachachinawa yachachirka kasna nishpa: Tiyarka shuk chakrayu runa. Chay runaka chakranpi uva wiñarishkakunata tarpuchishkanwasha rumikunawa muyukta kinchachirka. Chaymanta shuk atun batanta rurarka chaypi uva muyukunata sarushpa

chawanankunapa. Chaymanta rumikunawa shuk yapa awa wasistuta rurachirka shuk runa awamanta rikushpan chakranta kuyrananpa, mana nima pi chay tarpunpa muyunkunata shuwananpa. Chaymanta chay amunka uva chakranta shuk tarawak runakunata kurka amunshina pichashpa kuyranankunapa. Chasna kushpan rimarka: Kay uva chakraynita pichashpa kuyrapankichi kutimunaynikama. Pallashpaykichi tukuy muyunkunamanta chawpita kuwankichi. Chasna rimashpan chay amunka shuk karu llaktama rirka.

²Ña chay uvakunata pallanankuna uras paktarishpan chay amunka shuk runanta kacharka chay chakranpi tarawahukkunata rimak rinanpa patronchimi kachawashka uva muyukunata pallashkaykichimanta chawpita kuwanaykichipa payrayku apanaynipa nishpa. ³Chay runaka uva muyuta apanapa rishpan chay tarawakkunaka mana nima shukta kurkakunachu. Makashpankuna shinallata kacharkakuna. ⁴Chaymanta chay patroyninka kuti shuk runantana kacharka uva muyukunata tapuk rinanpa. Paytapas chasnallatata mana kasushpankuna millaypata rimashpa pinkachirkakuna. Chaymanta umanpi waktashpa yawarsapata kacharkakuna. ⁵Chasna kashpanpas kuti shuk runantana kacharka. Chaytaka wañuchirkakunana. Chaymanta mana sakishpa ashwan runankunata kacharka. Shukkunataka makarkakuna, shukkunataka wañuchirkakunana.

⁶Chaymanta shuklla kiparirka, tukuy shunkunmanta pacha shuklla munashkan kari wawanllana. Chaypina payta kacharka yuyarishpan kay wawaynita shuti manchashpankuna kasunkakuna nishpa. ⁷Payta rikushpankunana chay tarawakkunaka kwintarkakuna

paykunapura: Rikuychi, kay shamuhuk runami chakra amupa wawan. Yayan wañushpan kay chakraka payraykunami kiparinka. Akuychi kunalla wañuchishunchi, tukuy kay uva chakraka ñukanchipana kananpa. ⁸Chaypina payta apishpankuna wañuchirkakuna. Wañuchishkankunawashana chakra mayanma wichurkakuna.

Chasna Jesuska payta chiknik runakunataka ñawpa Yaya Diospa kachashkan yachachikkunata rurashkankunamanta payta wañuchinankunamantapas uyachishpa yachachirka.

⁹Chaymanta Jesuska nirka: Kunanka yuyariychi. ¿Imanachimashi wañuchik runakunataka chay chakra amuka? Kankunata rimani, chay uva chakrama kutishpanka chay tarawakkunataka wañuchinkami. Chaywasha chay chakrantaka kunkami shuk runakunata.

¹⁰Chaymanta Jesuska shuk yachachinawa chasnallatata yachachishpalla katirka: ¿Manachu yachakushkankichi alita Yaya Diospa ñawpa killkachishkanta? Kasnami nin:

Shuk runa wasinta rumimanta rurashpan tarawak runankunaka shuk ali sinchi rumita mana munashpankuna mayanpi churarkakuna mana alichu nishpankuna. Chay rumitaka wasinta rurak runaka akllashpan churarka chay wasinpi shuk orkonshina sinchikuchik kananpa. ¹¹Chasnallatami Yaya Dioska akllashkan runawa ruranka. Ñukanchika chayta rikushpanchi yapa alimi kan nishpa rimanchi.

¹²Chaypina Jestusta chiknik runakunaka yapa piñarishpankuna kwintarkakuna paykunapura:

Jesuska kay rimahushkanwa rimay tukuhunchi chay runakuna mana

amunta kasunayakkunatashina. Chasna-llatatami kay rimahushkanwa rimay tukuhunchi chay ali rumita wichuk runakunatashina nishpa.

Chayrayku piñarishpankuna Jesusta apichinayarkakuna wañuchichinankunapa. Chasna runanayashpankunapas chay achka Jesusta uyak runakunata manchashpankuna Jesusta sakishpankunana kutirkakuna.

Israel runakunapa shuk apunkuna munarkakuna Jesusta rimahushkanpi pantachichinata
(Mt. 22.15-22; Lk. 20.20-26)

¹³Chaymanta ñukanchi israel runakunapa apunchikunaka Jesusta chiknishpa wañuchichinayashpankuna *fariseokunata, apu *Herodesta katikkunatapas Jesusma kacharkakuna payta shuk nima ayniyapata tapunawa pantachichinankunapa.

¹⁴Chay kachashkan runakunaka Jesuspi paktashpankuna alishina tukushpa nirkakuna:

Yachachik, yachanchi mana llullachishpa shutipa kashkata rimanaykita. Tukuy runakunata alita yachachinki Yaya Diospa munashkanta rurashpa kawsanankunapa. Kanmi mana manchashpachu nima shuk runata, nima apukunata, tukuyta kuskata yachachinki. Kunanka ñukanchita rimay. ¿Alichu manachu ñukanchi israel runakunaka chay *romano tukuymanata atun aputa *impuestuta pagananchipa? ¿Yaya Dios munanchu pagananchipa manachu? Kutikashka tapuk shamushpankuna ¿paganchimachu manachu?

¹⁵Jesuka chay runakuna alishina tukushpa payta apichinayashkankunata riksirka. Ari, pagananchi tiyan nishpa aynimaka, ñukanchi israel runakunamanta apukunata rimak

rinahuma payta kastiganankunapa. Mana alichu pagananchipa nishpa aynimaka, romano apunchita rimak rinahuma payta kastigananpa. Chasna yuyarihushkankunata riksishpan paykunata aynirka:

¿Imaraykuta apichivanayashpa tapuwankichi? Rikuchiwaychi chay paganaykichi kullkita.

¹⁶Chasna nishpan shuk kullkita payta rikuchirkakuna. Chay kullkita Jesuska rikushpan nirka:

¿Pipa almantata kay kullkipi rikunchi? ¿Pipa shutinta kay kullkipi killkarishka kan?

Paykunaka aynirkakuna:

Romano tukuymanata atun apupami.

¹⁷Chasna aynishpankuna Jesuska paykunata rimarka:

Chay atun apupa kashkantaka kuychi amunta. Maykanmi Yaya Diospa kan, kuychi payta. Yaya Dios runakunata rurashkanrayku paykunapa amun kan. Chayrayku tukuy shunkuykichimanta pacha payta yuyashpa kawsaychi.

Chasna yaya yachaywa aynishkanta uyashpankuna chay runakunaka yapa mancharirkakuna.

Jesuka yachachin wañushkakuna kawsarinankunata

(Mt. 22.23-33; Lk. 20.27-40)

¹⁸Chaymanta shuk *saduseokuna Jesuswa kwintak rirkakuna. Paykunaka yachachinahun wañushpanchi manana kawsarishunchinachu nishpa. ¹⁹Chayrayku Jesusta kayllayashpankuna tapurkakuna:

Yachachik, ñawpa Moisés wañuka ñukanchirayku killkarka: Shuk warmiyu runa manara wawayu wañushpanka wawkinna chay kachuynin mashintuta warmiyanan tiyan atipanampa wawayanata. Chaypina kari wawata wawayashpanka chay wawkin wañupa wawan-

shina kanan tiyan nishpa. ²⁰Kunan kanta kwintanayanchi: Tiyarka kanchis wawkikuna. Shuk puncha puntiru wawkika warmiyarka. Manara nima shuk wawayu kashpanra wañurka. ²¹Chaymanta Moisespa killkashkanta kasushpan ishkeynin wawkina kachuy-nin mashintuta warmiyarka. Chay wawkipas chasnallatata nima shuk wawayu wañurka. Chaymanta kimsay-nin wawkina chay kachuyinllatata warmiyarka. Paypas chasnallatata nima shuk wawayuchu wañurka. ²²Chay shuk wawkikunapas chay warmillata warmiyarkakuna. Tukuy paykuna nima shuk wawayuchu wañurkakuna. Chaymanta chay warmipas wañurkana. ²³Kunanka ñukanchita rimay. Chay kanchis wawkikuna chay warmillatata warmiyarkakuna. Wañushka runakuna kawsarimunankuna uras chay kanchis wawkikunamanta ¿maykanpa warmin-shi kama?

²⁴Chaypina Jesuska aynirka:

Kankuna kikitami llullachirinkichi, wañushkakuna kawsarinankunata mana kirishkaykichirayku. Yaya Diospa killkachishkanta yachashpaykichitata manami asirtankichichu. Yaya Diostapas mana riksinkichichu, yachayninwa wañushkakunata kawsachikta. ²⁵Wañushkakunaka kawsarimushpankuna nima shuk kari warmiyankanachu, nima shuk warmi kusayankanachu. Silupi kawsak *angelkunanashinami tukuy kawsankakuna. ²⁶Yaya Dios wañushkakunata kawsachinanta yachakunaykichipa ¿manachu leyishkankichi ñawpa Moisespa killkashkanta? Yaya Dios payta shuk uchilla kaspi sintihukmanta kasna rimarka:

Ñuka kani Yaya Dios, maykantami Abraham, Isaak, Jakob kushichiwahanun nishpa.

²⁷Chasna Yaya Dios chay uras ña wañushka yaya rukunchikunamanta

rimashpan yachanchi wañushpankunas paywa pakta kawsa kahushkankunata. Kawsakunallami Yaya Diosta kushichinahun, wañushkakunaka mana payta kushichinahunchu. Chayrayku kankunata rimani, manana kawsarimushunchinachu nishpaykichika llullachirishka kankichi.

**Jesuska yachachin maykanmi
ashwan ali Yaya Diospa
kamachishkanka
(Mt. 22.34-40)**

²⁸Chaypi Moisespa killkashkanta shuk yachachik kayllayashpan chay *saduseokuna Jesuswa rimanakuhushkankunata uyarka. Jesuspa alita aynihushkanta uyashpan payta tapurka: ¿Maykantaya tukuy Yaya Diospa kamachishkankunamanta ashwan ali kan?

²⁹Jesuska aynirka:

Chay tukuy Yaya Diospa kamachishkankunamanta ashwan ali kamachishkanka kan: Alita uyawaychi Yaya Diospa akllashkan runakuna. Yayanchi Dioska shukllami kan. Mana tiyanchu shuk ashwan paymantaka. ³⁰Pay shuklla Yaya Dios kashpan tukuy shunkuykimanta pacha payta yuyashpa munashpa kawsay. Payta yuyahushpayki alikunata yuyarishpa rurashpa kawsay. Tukuy atipanaykiwa payrayku kawsay nishpa. ³¹Chaymanta chay ishkeynin Yaya Diospa kamachishkanka kasnami nin: Runa masakita yuyay kan kikitashina. Kay ishkeymi tukuy Yaya Diospa kamachishkankunamanta ashwan ali kanahun kasunaykichipa.

³²Chaypi chay runaka aynirka:

Alimi Yachachik. Shutipatami rimashkanki shuk Yaya Diosllami tiyan, manami ashwan shuk Yaya Dioska tiyanchu nishpa. ³³Chaymanta yachanchi, ñukanchi Yaya Diosta tukuy

shunkunchimanta pacha yuyashpanchika chaymantapas runa masinchikunata ñukanchi kikintashina yuyashpanchika chasna shuti Yaya Diosta alita kushichinchi. Yaya Diosta runa masinchitapas yuyanaka wiwakunata wañuchishpa rupachinamanta, imatapas Yaya Diosta kuna kashkanchimanta ashwan alimi.

³⁴Chay Moisespa killkashkanta yachachikka chasna alita aynishpan Jesuska rimarka:

Chasna alita yuyarishkaykirayku uchillastu pishin Yaya Diospa kamachishkan tukunaykipa.

Chasna tukuyta alita aynishkanta uyashpankuna nima maykan munarkanachu pantachichinayashpa Jesusta tapunata.

Jesuska yachachin pay tokuymanta ashwan ali kamachik kananta
(Mt. 22.41-46; Lk. 20.41-44)

³⁵Chaymanta Jesuska *Yaya Diospa wasinpi chay achka runakuna tantarishkakunata yachachihushkanpi tapurka:

¿Imashna yuyarishpankunataya Moisespa killkashkanta yachachikkunata yachachinahun, Yaya Diospa Kachanan Kishpichik atun apu David wañupa miraymanta kananta? ³⁶Yaya Diospa Espíritun chay David wañuta yuyachishpan chay shamunan kishpichikta yuyarishpa rimarka:^e

Yaya Dioska chay kamachiwakta rimarka: Tiyariy kuskayni parti kamachinaykipa ñukawa pakta, tukuy kanta chiknik runakunata winsinaynikama kanta kasunankunapana nishpa.

³⁷David kikin Yaya Diospa Kachanan Kishpichikta yuyarishpa kamachiwak nirka. Chay uras ña kawsa paymanta

pasa kashpan David unay wañushkanwasha paypa miraymantallatata kashpan manami atipanchu runalla kanata.

Tukuy chay achka chaypi kahuk runakunaka kushikushpa chay ali yachachihushkanta uyarkakuna.

Jesuska Moisespa killkashkanta yachachikkunata uyachishpa rimarka
(Mt. 23.1-14; Lk. 11.37-54, 20.45-47)

³⁸Chaymanta Jesuska yachachihushkanllapi rimarka:

Ama kankunaka chay Moisespa killkashkanta yachachikkunamanta llullachirishka kaychichu. Paykunaka yapa munanahun tukuy runakuna paykunata aputashina saludanankunapa. Chayrayku suma suni churarishkankunawa purinahun, ñampikunapi plasakunapi runakuna saludanankunapa. ³⁹Tantarananchi wasikunapi, mikunakunapipas tokuymanta suma tiyarinakunapi tiyarinahun, runa masinkuna paykunata aputashina rikunankunapa.

⁴⁰Mana pinkashpa mashintukunata tukuy imankunata llullachishpa tapunahun paykuna kikinrayku, Yaya Diosta kushichinaykichipa kunaykichi tiyan nishpankuna. Mana ali rurak kashkankunata pakanankunapa tantarinanchi wasikunapi ali rurak runakunashina Yaya Diosta unayta mañanahun. Chasna kashpankuna Yaya Dioska paykunataka tukuy runakunamanta ashwan sinchitami kastiganka.

Shuk mashintu nima imayu tukuy tiyashkan kullkinta Yaya Diosta kurka
(Lk. 21.1-4)

⁴¹Shuk puncha Jesuska chay *Yaya Diospa wasin punkupi tiyahurka. Kuchunpi tiyarka shuk kullkita churana kaha. Chaypi

runakunaka Yaya Diosta kushpa kullkinkunata churahurkakuna. Chaypi Jesuska chay runakuna kullkinkunata churahukkunata rikuhurka. Achka kullkiyu runakuna achka kullkita churahurkakuna. ⁴²Chasnapi shuk mashintu nima imayu paktamurka. Paypas chay kahapi ishkay kullkinstuta churarka.

⁴³Chaypina Jesuska runankunata kayashpan nirka:

Rikuychi. Kay mashintu nima imayuka chay ishkay kullkinstuta churashpan Yaya Diospa rikushkanpi tukuy churahuk runakunamanta ashwantami kushka.

⁴⁴Tukuy kay achka kullkiyu runakunaka kullkinkuna puchurishkanmantalla kushkakuna. Chay mashintu nima imayuka tukuy tiyapushkanta Yaya Diosta kushka, maykanwami mikunanta rantinan karka. Chayrayku payka Yaya Diosta ashwanta kushichin.

**Jesuka rimarka Yaya Diospa
wasinta urmachinankunata**

(Mt. 24.1-2; Lk. 21.5-6)

13 ¹Chay *Yaya Diospa wasinmanta Jesuska runakunawa llukshishpan shuk runanka nirka:

Yachachik, rikuy kay atun Yaya Diospa wasinta. Imashna suma rumikunawa rurarishkata kan.

²Chaypina Jesuska aynirka:

Ama kay suma atun wasikunata rikushpa kushikuychichu. Kunallapami rikuhunkichi. Kuntraykichikunami tukuy kay wasikunata urmachik shamunkakuna. Nima shuk wasi, nima shuk rumi awapura rurarishkaka kipurinkachu.

**Jesuka yachachin manara kay
allpaka tukurihushpanra
imakunami pasanka**

(Mt. 24.3-28; Lk. 21.7-24, 17.22-24)

³Chaymanta Jesuska runankunawa Olivos urkuma rirka. Chay urkuka karka *Yaya Diospa wasin chimpapura. Chay

urkupi paktashpankuna tiyarirkakuna. Chaypi Pedro, *Santiago, Juan, Andrés Jesusta kayllayashpankuna pakalla tapurkakuna:

⁴Yachachik, ¿ima urastaya Yaya Diospa wasinta urmachinkakuna? ¿Imata rikushpanchita yachanchima chay puncha paktarihushkanta?

⁵Jesuka aynirka:

Kuyrariychi nima pi kankunata llullachinanpa. ⁶Manara kutimuhushpaynira achka runakunami shamunkakuna, kankunata llullachishpa rimankakuna ñukami kani Yaya Diospa Kachashkan Kishpichik nishpa. Chasna llullashpankunami achka runakunata kirichinkakuna.

⁷Uyashpaykichika runakuna chiknina-kushpa kaypi chayma wañunakuhukunata ama mancharinkichichu. Tukuy chaykunami pasanani tiyan. Wañunakushpa kawsahushpankunapas chay uras kay allpaka manarami tukurinkarachu. ⁸Shuk shimita rimakkuna shuk shimita rimakkunawa chikninakushpankuna wañunakunkakuna. Shuk allpapi kawsak runakuna shuk allpapi kawsak runakunawa chikninakushpankuna wañunakunkakuna. Tukuy parti allpa kuyuyka tiyanka, chaymantapas sinchi yarkay. Tukuy chaykuna kanka kallarinanlla. Chaywasha ashwan manchaypakunami tiyanka.

⁹Yuyaywa kaychi. Chiknik runakunaka kankunata apishpa pushankakuna apukunama kastigachinankunapa. Tantarinaykichi wasikunapi kankunata asutichinkakuna. Ñukata katiwahushkaykichiraykumi chiknik runakunaka kankunata apishpa pushankakuna atun apukunamapas. Chasna apirishka tukushpaykichiki tukuy paykunata yachachishkaynita riksichinaykichiki tiyan. ¹⁰Manara kay allpa tukurihushpanra tukuy allpakunapi kawsak

runakunata Yaya Diospa suma ali shiminta runakunata kishpichinanmanta yachachinaykichi tiyan.

¹¹Chay apukunama kankunata pushashpankunaka ama mancharinkichichu, imatashi rimasha, imashnashi aynisha nishpa. Yaya Diospa Espiritunmi kankunata chayllapi yuyachinka imatami rimanaykichi tiyan. Paypa yachachishkantami rimanaykichi tiyan, manami kankuna kikinpa yuyaykichimantachu rimankichi.

¹²Chay parisina punchakuna chiknik runakunaka kikin wawkinkunata yanka llullashpa apukunama pushankakuna wañuchichinankunapa, chaymantapas yayakuna wawankunata. Wawakuna yapa piña tukushpankuna yayankunata apichinkakuna wañuchichinankunapa.

¹³Tukuy runakuna kankunatapas chikninkakunami ñukata kasushpa kawsahushkaykichirayku. Kankunata chiknishpankunapas wañunaykichi punchakama ñukata kirishpa kawsashpaykichika Yaya Diosmi kankunata chay atun kastigananmanta kishpichinka paywa pakta silupi kawsanaykichipa.

¹⁴Yaya Diosta chiknik runaka Yaya Diospa wasinpi yapa millaypata rurashkanta rikushpaykichi kay leyishkaykichi shimita yuyariychi alita asirtanaykichipa. Chaypina tukuy kankuna Judea allpa llaktakunapi kawsakkunaka utkalla urkukunama mitikuychi. ¹⁵Wasi awapi kahushpaykichika chaymantalla utkalla mitikuychi. Ama ukuma uraykuychinachu shuk imaykichi tiyashkanta apanaykichipa.

¹⁶Chakraykichipi tarawahushpaykichika chaymantalla mitikuychi. Ama wasikichima kutiychinachu shuk churarinaykichita apak rinaykichipa.

¹⁷Chasna mitikuna punchakunapi, yapa llakiypa kanka chay chichu warmikuna-

rayku, chay llullu wawayu warmikunaraykupas. ¹⁸Yaya Diosta mañaychi chay mitikunaykichi punchakuna mana chiri tamya punchakuna kananpa. ¹⁹Chay punchakunapi tukuy runakuna sinchita parisinkakuna. Yaya Dioska allpata rurashkanmanta pacha manami chasna sinchi parisina tiyarkachu. Nima chaywasha chasna sinchi parisinaku-naka tiyankanachu. ²⁰Yaya Dioska tukuy aklashkan runakunata yuyashkanrayku chay parisina punchakunataka uchillayachinkami. Mana chasna uchillayachimaka, nima shuk runa wañuyumanta kishpimachu.

²¹Chaymanta yachachishpalla katirka: Chay punchakuna shuk runakuna kankunata rimankakuna rikuychi, kaypimi chaypimi Yaya Diospa Kachashkan Kishpichikka nishpa. Chasna rimashpankunapas ama kiriyichichu. ²²Chay punchakunapi achka runakuna llullachishpa purinkakuna ñukami Yaya Diospa Kachashkan Kishpichik kani nishpa. Shukkunaka llullachishpa rimankakuna ñukami Yaya Diospa yachayninwa yachachik kani nishpa. Paykunaka achka suma mana atipaypakunata, atun yachaywa runakuna nima ima uras rikushkankunata rurankakuna tukuy runakunata llullachinankunapa. Yapa munankakuna kankuna Yaya Diospa aklashkankunatapas pantachichinata. ²³Chayrayku yuyaywa kaychi. Ña kunanka kankunata chasna llullachik runakuna tiyananmanta rimashkani. Chay rimashkaynita yuyariychi paktarishpan mana llullachiy tukunaykichipa.

Jesuka rimarka imashnami kuti shamunka kay allpama
(Mt. 24.29-35, 42, 44; Lk. 21.25-36)

²⁴Chaypi Jesuka runankunata yachachishpalla katirka kasna nishpa:

Tukuy chay parisina punchakuna tukurishkanwasha intika amsayanka, killapas manana punchayachinkanachu. ²⁵Istrillakunaka silumanta urmankakuna. Tukuy silupi punchayachikkuna sinchita kuyurinkakuna. ²⁶Chaypina tukuy runakunaka ñukata Yaya Diospa Kachashkan Runata rikuwankakuna puyukuna chawpipi Yaya Diospa atun yachayninwa, intishina suma chuyahllapi shamuhushkaynita. ²⁷Chasna shamuhushpaynimi *angelkunata kachasha tukuy kankuna Yaya Diospa akllashkankunata tukuy partimanta tantachinankunapa ñukawana kawsanaykichipa.

²⁸Shuk *igu kaspita rikushpa yachakuychi. Paypa yakunka ramankunapi sikashpan achkata pankayahushpan yachankichi veranoka ña paktari-hushkanta. ²⁹Chasnashinami tukuy kay rimashkaynika paktarihukta rikushpaykichi yachankichi ña shamunalla kahushkaynita. ³⁰Kankunata rimani, kunan kay punchakunapi kawsak runakunaka manara wañuhushpankuna tukuy kay rimashkayni paktarihukta rikunankuna tiyan. ³¹Kay siluka kay allpapas tukurinkakunami. Ashwan tukuy rimashkaynika manami chasnalla pasankachu, shutipami paktarinan tiyan.

³²Ima punchami ima urasmi kutimusha, chaytaka Yaya Diosllami yachan. Nima shuk runa, nima silupi kawsak angelkuna yachanahunchu. Nima ñuka Yaya Diospa kikin Wawan yachanichu ima urasmi kutimusha. ³³Chayrayku yuyaywa kawsaychi, tukuy uras alita Yaya Diosta kasushpa. Manami yachankichichu ima urasmi kutimusha.

³⁴Kasnashinami kanka: Shuk runa rinma shuk karu llaktama. Manara llukshihushpanra tukuy runankunata karan shukta rimama: Kanka kayta

ruranki. Kanka kay shukta ruranki nishpa. Chay wasinta kuyraktana rimama: Alita kuyrapanki kay wasinita kutimunaynikama. Chasna nishpa runankunata sakima. ³⁵Kankunaka chay wasi amupa runankunashinami tukuy uras ali yuyaywa kawsanaykichi tiyan. Mana yachankichichu imashnapimi shamusha, tutayahushkapichu, chawpi tutachu, atallpa kantahushkapichu, pakarinapichu. Mana yachashpaykichi ima urasmi kutimusha, chayrayku tukuy uras rimashkaynita alita kasushpa kawsaychi. ³⁶Kayta kankunata rimani, shamuhushkayni uras mana kankunata tarinaynipa millaypata rurashpa kawsahushkaykichita. ³⁷Kay kankunata rimashkaynika tukuyraykumi kan: Ñukallata kasushpa kawsaychi.

**Israel runakunapa apunkuna
paykunapura kwintarkakuna
Jesusta wañuchinankunapa**

(Mt. 26.1-5; Lk. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

14 ¹Karan wata ñukanchi israel runakunaka tantaripayanchi kay *Paskua punchakunapi. Chay punchakunapi yuyaripayanchi ñawpa yaya rukunchikunata Yaya Dios kishpichishkanta chay Egipto allpamanta. Chay punchakunapi mikupayanchi pan mana punkichirishkata. Chay tantarinarayku ishkay puncha pishihushpanra *saserdotenchikunapa apunkuna, Moisespa killkashkanta yachachikkunapas Jesusta chiknishpankuna munarkakuna llullachishpa apichinata wañuchichinankunapa. ²Chasna rurana munashpankunapas paykunapura rimarkakuna:

Paskua punchakunapi mana wañuchichishunchichu kay Jerusalenpi kahuk runakuna mana ñukanchita piñarishpa wañuchinayanankunapa. Chayrayku chay punchakunaka mana paktarihushpanra payta apichishunchi.

**Shuk warmi suma mishkinlla asnak
perfumita Jesuspi talirka**
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³Jesuska Betania llaktama rishpan aycha ismuchik unkuymanta ampishkan Simonpa wasinpi yaykurka. Paypa wasinpi mikuhushpankuna shuk warmi yaykurka. Chay warmika yura rumimanta rurarishka butillapi apamurka yapa chaniyu mishkinlla asnak perfumita. Chay butillapa kunkanta pakishpan chay mishkinlla asnak perfumita Jesuspa umanpi talirka.

⁴Chaypina shuk runakuna Jesuswa pakta mikuhukkunaka piñarirkakuna. Paykunapura kwintarkakuna:

¿Imaraykushi kay warmika usuchihun kay mishkihlla asnak perfumita? ⁵Chay perfumita rantichima karka shuk wata tarawashpan kullkita apinan tuputa apima karka, chaywa nima imayu runakunata yanapananpa.

Chasna chay runakunaka piñarishpankuna chay warmita yankamanta mana alita yuyarishpankuna rimarkakuna.

⁶Chaypina Jesuska chay piñarihukkunata nirka:

Ama chasna rimaychichu. ¿Imaraykuta piñarishpaykichi kay warmita pinkachihunkichi? Kay perfumita umaynipi talishpan alitami rurashka.

⁷Nima imayu runakunaka tukuy urasmi kankunawa kawsankakuna. Ima uraspas paykunataka yanapaypallami kankichi. Ñukataka manana tukuy uras rikuwan-kichinachu.

⁸Kay warmika tukuy atipashkanta ñukarayku rurashka. Chay suma mishkihlla asnak perfumita aychaynipi talishka, wañushpayni aychaynika alicharishka kananpa urku uchukupi churashpa tapanankunapa.

⁹Alita uyawaychi, tukuy maypipas

runakuna Yaya Diospa suma ali shiminta runakunata kishpichinanmanta yachachishpankuna kay warmipa rurashkanmantapas rimankakuna. Kay warmika yapa yuyawashpan chasna rurashka. Chasna kashpan tukuy runakuna paymantapas alita yuyarinkakuna.

**Judaska Jesusta apichirka
wañuchinankunapa**
(Mt. 26.14-16; Lk. 22.3-6)

¹⁰Chaymanta shuk Jesuspa chunka ishkey runankunamanta Judas Iskariote shutiyuka *saserdotekunapa apunkunata rimananpa rirka:

Munashpaykichika yanapashkaykichi Jesusta apinaykichipa. ¹¹Chasna Judas rimashpan chay apukunaka kushikushpankuna rimarkakuna:

Jesusta apinanchipa yanapashpaykika kanta kullkita pagashumi.

Chaymanta Judaska kallarirka Jesusta chapanata, imashna rurashpami apichichinka nishpa.

**Jesuska runankunawa pakta
Paskua punchapi mikurka**
(Mt. 26.17-19; Lk. 22.7-23;
Jn. 13.21-30; 1Kor. 11.23-26)

¹²Chay *Paskua punchakunapi ñukanchi israel runakunaka mikunchi pan mana punkichishkata. Kallarinan punchapi Yaya Diospa ñawpa rurashkanta yuyarishpa wañuchinchi shuk obeha maltakunata, wasinchipi kawsakkunawa pakta mikunanchipa. ^fChaypina runankunaka Jesusta tapurkakuna:

¿Maypita munanki alichanapa rinanchipa chaypi obeha maltata kusashpanchi Paskua mikunata mikunanchipa?

^f Rikuy Éxodo killkapi 12.1-28

¹³Chaypina Jesuska ishkay runankunata aklashpan rimarka:

Chay Jerusalén llaktama riychi. Chaypimi shuk runawa tinkunakunkichi, shuk mankapi yakuta apahukwa. Chay runata katinkichi. ¹⁴Maykan wasipimi yaykun, kankunapas chaypi yaykunkichi. Chaypi wasi amuta rimankichi: Ñukanchita yachachikmi tapun, ¿maypitaya chay kwartuykika alichananchipa tukuy runankunawa chaypi mikuk shamunapa? ¹⁵Chay wasi amuka rikuchinkami shuk atun kwartuta ishkaynin kawitu awama suma alicharishkata. Chaypi mikunanchipa kusaychi. Chasna rimashpan Jesuska chay ishkay runankunata kacharka.

¹⁶Paykunaka rishpankuna Jerusalén llaktapi paktarkakuna. Chaypi tukuyta Jesuspa rimashkantashina tarik rirkakuna. Tukuyta alicharkakuna chay Paskua punchakunapi mikunankunapa.

¹⁷Ña tutayahushpanna Jesuska chay chunka ishkay runankunawa chay wasipi paktamurka. ¹⁸Chaypi mesa muyukta siririrkakuna mikunankunapa. Mikuhushkankunapi Jesuska paykunata rimarka:

Alita uyawaychi. Shuk kankunamanta ñukawa pakta mikuhukmi apichiwanaka chiknik runakuna wañuchiwanankunapa.

¹⁹Chasna rimashpan runankunaka yapa llakirirkakuna. Chaypina Jesusta shukllankama shukllankama tapurkakuna:

Yachachik ¿pitaya ñukanchimanta chasnaka rurama? ¿Ñukachu apichichishkayki? Mana kaynima ñuka.

²⁰Chaypi Jesuska aynirka:

Kankuna chunka ishkaymanta shuk, maykanmi ñukawa parihu kay kallanapi panninta ukuchin, chaymi apichichiwanka. ²¹Imashnami Yaya Dios ñawpamanta pacha killkachirka

ñukamanta, chasnallatatami ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runaka wañunayni tiyan. Wañuna kashpaynipas chay apichichiwak runarayku llakirini, yapa parisinan tiyan. Payraykuka ashwan ali kama karka, mana wawayarima karka.

²²Mikuhushpankunara Jesuska shuk panta apishpan Yaya Diosta agradesirka. Chay panta pakishpa pakishpa karan shuk runanta kurka. Chasna kuhushkanpi nirka:

Kay panka aychaynishinami kan. Kay panta mikushpaykichi yuyariychi ñuka wañushpayni kankunata kishpichinaynita.

²³Chaymanta shuk pusillu *vinuta apishpan Yaya Diosta agradesirka. Agradesishkanwasha shukllankama shukllankama upyanankunapa kurka.

²⁴Paykunata nirka:

Kay vinuka yawarnishinami kan. Wañushpayni yawarni shuturishpan Yaya Dios achka runakunata uchankunamanta llakichishpan kishpichinka. Chay yawarnini shuturinanwa Yaya Dios runakunarayku paywa alichananta paktachin. ²⁵Alita uyawaychi, ñukaka manami kutikashka kay allpapi kushilla kankunawa tantarishpa kay vinuta upyashanachu. Ña wañushami. Ashwan shuk puncha Yaya Diospa ali kamachinan mushu mundupi shuk mushu vinuta kankunawa upyahukshina tantaylla kushilla kashunchi.

Jesuka rimarka Pedro payta mana riksikshina tukunanta

(Mt. 26.30-35; Lk. 22.31-34;
Jn. 13.36-38)

²⁶Chasna Jesús rimashkanwasha shuk Salmokunata takirkakuna. Takishkankunawasha Olivos urkuma rirkakuna.

²⁷Chaypi Jesuska rimarka:

Yaya Diospa killkachishkanpi ñukanchikunamantami riman:

Obehankunata kuyrak runata
wañuchisha. Chasna kashpan
tukuy obehankunaka shikwa-
rinkakuna nishpa.

Chay killkachishkanpi rimashkanshina
tukuy kankuna kay tuta kuntrayniku-
nata manchashpaykichi sakiwankichi.
²⁸Wañushkayniwasha Yaya Dios
kawsachiwashpan ñukara kankuna-
manta ñawpashpa Galilea allpama
risha.

²⁹Chaypina Pedroka nirka:

Tukuy kay katik masinikunaka
mancharishpa kanta sakishpankunapas
ñukaka manami sakishkaykichu.

³⁰Jesuska payta aynirka:

Kanta rimani, kay tuta manarapas
atallpaka ishkay kuti kantahushpanra
kimsa kuti rimanki mana riksiwanay-
kita.

³¹Chaypi Pedroka kuti rimarka:

Shutipa rimani, kanwa parihu
wañunayni kashpanpas kanwa pakta
wañusha, manami rimashanchu kanta
mana riksinaynita nishpa.

Chasnallatata chay shuk runankuna-
pas rimarkakuna.

**Jesuska Getsemaní kinchapi Yayan
Diosta mañarka**

(Mt. 26.36-46; Lk. 22.39-46)

³²Chaymanta rishpankuna olivos tarpu
kincha Getsemaní shutiyupi paktarkakuna.
Chaypi Jesuska runankunata nirka:

Kayllapi tiyarishpa chapawaychi,
chaynikstupi rishpayni Yaya Diosta
mañanaynikama.

³³Chasna rimashkanwasha Pedrota,
*Santiagota, Juanta, chay kimsallata
chaynikstuma pusharka. Chaypina
Jesuska wañunanta yuyarishpan sinchi
manchay apirka.

³⁴Chay kimsa runankunata nirka:

Wañunaynita yuyarishpayni shunkuy-
nipi yapa llakirini wañuhushkashina.

Kankunaka kayllapi mañashpa kipariy-
chi, ama puñunkichichu.

³⁵Chasna rimashkanwasha Jesuska
chaynikstuma rirka. Kunkurishpan
umanka allpapi tupanankama
kumurirka. Chaypi Yayan Diosta
mañarka payrayku ali kashpanka chay
parisishpa wañunanmanta kishpichi-
nanpa. ³⁶Kasna nishpa mañarka:

Yayaynistu, kanka tukuy munashkay-
kita atipanki ruranata. Kanta mañani,
kishpichiway, mana chasna sinchita
parisinaynipa. Chasna tapushpaynipas
ama ñukapa munashkaynita ruraychu,
ashwan kanpa munashkaykillata ruray.

³⁷Chasna Yaya Diosta mañashkanwa-
sha runankunama kutishpan puñuraya-
hukkunata tarik rirka. Chaypi Pedrota
nirka:

Simón, ¿puñuhunkichu? ¿Manachu
atipashkanki nima shuk urastuta mana
puñushpa mañashpa kanata?

³⁸Tukuy runankunatana nirka:

Mana sampayashpa Yaya Diosta
mañaychi, supay mana kankunata
munachinanpa mana ali munashkayki-
chita ruranaykichipa. Kankunaka yapa
munankichi Yaya Diosta mañanata.
Chasna munashpaykichipas sapallayki-
chika mana atipankichichu, shunkuyki-
chipi yapa sampayashka kashpaykichi.
Chayrayku Yaya Diosta mañaychi
shunkuykichita sinchikuchinanpa.

³⁹Chasna rimashkanwasha kutikashka
chaynikstuma rishpan chasnallatata Yayan
Diosta mañak rirka. ⁴⁰Runankunama
kutishpan chasnallatata puñurayahukku-
nata tarik rirka, yapa puñuywa kahushkan-
kunarayku. Kutikashka likhachishpan
paykunaka mana yacharkakunachu
imatami ayninkakuna. ⁴¹Kimsaynin kuti
chaynikstuma rirka Yayanta mañananpa.
Kutikashka kutishpan paykunata nirka:

¿Kunankamachu puñuhunkichu? Ña
chayllami. Ñami paktarishka ñuka Yaya

Diospa Kachashkan Runata chay uchasapa runakuna apiwanankunapa. ⁴²Atariychi, akuychi. Ñami shamuhun chay apichichiwak runaka.

**Chiknik runakuna
Jesusta apirkakuna**

(Mt. 26.47-56; Lk. 22.47-53;
Jn. 18.2-11)

⁴³Chasna Jesús rimahushpanra paypa runan Judaska chay kincharishkapi paktamurka. Paywa pakta achka runakuna kaspikunawa, ishkay wiluyu sablikunawa shamurkakuna Jesusta apinankunapa. Paykunaka *saserdotekunapa apunkunamanta, Moisespa killkashkanta yachachikkunamanta, ñukanchita kamachik israel masinchi rukukunamantapas kamachirishka karkakuna. ⁴⁴Manara paktahushpankunara Judaska chay apikkunata rimarka:

Maykan runatami muchasha, chaymi kanka Jesuska. Payta apishpaykichi alita kuyrashpa pushaychi mana kishpinanpa.

⁴⁵Judaska paktashpan Jesusta kayllayashpan rimarka:

Yachachik, shamushkanimi kanta saludanaynipa nishpa payta mucharka.

⁴⁶Chaypina chay achka runakunaka payta apirkakuna pushanankunapa.

⁴⁷Chaypi Jesuspa shuk runan sablinta apishpan saserdotekunapa atun aputa shuk yanapak runanta sumakta pitishpa wañuchisha nishpa pitihushpan rinkrinllata pitirka.

⁴⁸Chaypina Jesuska chay apik runakunata nirka:

¿Imaraykutaya sablikunawa kaspikunawapas shamushkankichi apiwanaykichipa? ¿Wañuchik shuwa runachu kani?

⁴⁹Tukuy puncha *Yaya Diospa wasinpi kankunawa pakta kahushpayni yachachirkani. ¿Imaraykuta mana chaypi apiwarkankichichu? Yaya Diospa

ñawpa killkachishkanpi ñukamanta riman apiy tukunaynita. Chay killka rimashkanshina shutipa kunanka apiwahunkichi.

⁵⁰Chaypi tukuy runankunaka Jesusta sapallanta sakishpankuna kallpa mitikurkakuna.

⁵¹Shuk musullana llatan katarinanllawa pillurishpa Jesusta katihurka. Paytapas apinayarkakuna. ⁵²Chasna ña apihushkankunapi chay musupas katarinanta sakishpan llatan mitikurka.

**Jesusta pusharkakuna tantaylla
yuyarishpa kamachik israel
apukunama**

(Mt. 26.57-68; Lk. 22.54, 63-71;
Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³Chaymantana chay apik runakunaka Jesusta pusharkakuna *saserdotekunapa atun apuma. Chay atun apuwa tukuy saserdotekunapa apunkuna, ñukanchita kamachik israel masinchi rukukuna, Moisespa tantarishka kahurkakuna. ⁵⁴Pedroka karullapi katishpan washankunalla chay atun apupa wasin pampan kincharishkapi yaykurka. Chay pampapi *Yaya Diospa wasinta shuk kuyrakkunaka tiyahlla kahurkakuna nina kuchupi kunushpa. Pedropas chaypillata tiyarik rirka.

⁵⁵Chay wasi ukupi saserdotekunapa apunkuna, tukuy paykunawa pakta tantaylla yuyarishpa kamachik masinkuna chiknik runakunata maskarkakuna llullashpa millaypata Jesusmanta rimanankunapa. Yapa munarkakuna payta wañuchichinata. Yapa munashpankunapas nima imata millaypata rurashkanta tarirkakunachu. ⁵⁶Achka runakuna llullashpa millaypata Jesusmanta rimashpankunapas mana tiyarkachu ishkay chasnallata rimakkuna. Karan shuk chikanta

rimashpankuna nima imata tarirkakunachu atipanankunapa payta wañuchichinata.

⁵⁷Chaypina shukkunaka shayarirkakuna llullashpa rimanankunapa:

⁵⁸Ñukanchika uyashkanchimi kay Jesús rimahukta: Ñukaka kay runakunapa rurashkan Yaya Diospa wasinta urmachisha. Chaymanta kimsa punchapi ñukaka rurasha shukta, mana runakunapa rurashkankunatashinanchu.

⁵⁹Chasna rimahushpankunapas kutikashka mana parihuchu chasnallata rimarkakuna.

⁶⁰Chaypina chay saserdotekunapa atun apuka chawpinkunapi shayarishpan Jesusta rimarka:

¿Manachu nima imata ayninki?

¿Manachu uyanki kanta uchachishpa rimahushkankunata?

⁶¹Chaypi Jesuska chunlla uyarka, nima imata aynirkachu.

Kutikashka chay apuka tapurka:

¿Kanchu kanki chapahushkanchi Yaya Diospa Kachashkan Kishpichik, paypa kikin Wawan?

⁶²Chaypi Jesuska aynirka:

Ñukami kani.^g Chasna kashpan ñuka Yaya Diospa Kachashkan Runata rikuwankichi tukuyta atipak Yaya Diospa kuskan partipi tiyahushkaynita, paywa pakta kamachinaynipa. Chaymanta rikuwankichi puyu chawpipi kutikashka shamuhshkaynita.

⁶³Chasna Jesuspa rimashkanta uyashpan chay atun apuka yapa piñarishpan pay kikinpa kamisan awapi churarishkanta likishpan nirka:

Manana munanchinachu ashwan shuk payta uchachikta. ⁶⁴Uyashkanchi kay runaka Yaya Dioswa parihuyashpa

rimashkanta. Chasna rimashpanmi Yaya Diosta yapa piñachihun. ¿Imata ta yuyarinkichi?

Chaypina tukuy rimarkakuna:

Uchayumi, wañunan tiyan nishpa.

⁶⁵Chayllapi shukkunaka Jesusta chiknishpankuna uyanpi tyukarkakuna. Shukkunaka Jesuspa ñawinta tapashpankuna uyanpi sakmarkakuna. Chasna sakmahushpankuna asichishpa tapurkakuna:

Kunanka rimay, shutipa Yaya Diospa Wawan kashpaykika ¿pita kanta sakmashka? nishpa.

Payta kuyrakkunatana kushpankuna paykunapas Jesusta waktarkakuna.

Pedro Jesusta mana riksinichu nishpa rimarka

(Mt. 26.69-75; Lk. 22.56-62;

Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁶Pedroka *saserdotekunapa atun apupa wasin pampapi kahurka.

Chasnapi atun aputa shuk yanapak warmi shamurka. ⁶⁷Pedrota nina kuchupi tiyahukta rikushpan chay warmika payta kayllayashpan nirka:

Kanpas chay Nasaretmanta Jesuswa pakta purihurkanki.

⁶⁸Pedroka aynirka:

Manami riksinichu chay runataka. Nima yachanichu pimantami rimawahunki.

Chasna nishpan Pedroka llukshirka chay pampamanta punkuma. Chasnallapi shuk atallpaka kantarka.

⁶⁹Chay warmika kutikashka Pedrota rikushpan rimarka chaypi kahukkunata:

Kay runapas Jesuswa purikmi karka.

⁷⁰Chaypi Pedroka kutikashka aynirka: Shutipami kankunata rimani, manami riksinichu chay runata nishpa.

Astalla unaystupi chaypi kahukkunaka Pedrota kutikashka nirkakuna:

^g Chay Ñukami kani nishkaka kan Yaya Diospa shuk shutin.

Shutipami kanpas Jesuswa purik kanki, Galileamanta runashina rimahushkaykirayku.

⁷¹Chaypina Pedroka sinchita nirka:

Yaya Dios kastigawachun mana shutipata rimashpaynika. Shutipami rimani kankunata, ñukaka manami riksinichu chay runataka.

⁷²Chasnallapi kutikashka atallpaka kantarka. Chaypi Pedroka yuyarirka Jesuspa rimashkanta manara ishkey kuti atallpaka kantahushpanra kimsa kuti rimanki mana riksiwanaykita nishpa. Chayta yuyarishpan Pedroka yapa llakirishpan sinchita wakarka.

**Jesusta romano apu
Pilatoma pusharkakuna**

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lk. 23.1-5;
Jn. 18.28-38)

15 ¹Chaymanta tutamantastulla *saserdotekunapa apunkuna, ñukanchita kamachik israel masinchi rukukuna, Moisespa killkashkanta yachachikkuna, tukuy paykunawa pakta tantaylla yuyarishpa kamachik masinkunapas shuk yuyayllawa karkakuna. Chaypina Jesusta watashpa pushashpankuna chay *romano apunchi *Pilatotana kurkakuna.

²Chaypi Pilatoka Jesusta tapurka:

¿Shutipachu israel masikikunapa Atun Apu kanki?

Jesuska aynirka:

Ari, shutipami rimanki.

³Chay saserdotekunapa apunkunaka yapa Jesusta wañuchichinayashpankuna Pilatota yankana rimarkakuna achkata Jesusta uchachishpa. ⁴Chaypi Pilatoka kutikashka Jesusta nirka:

Kay runakunaka kanta yapa uchachishpa rimahunkuna ¿manachu ayninkima?

⁵Jesuska nima imata aynirkachu.

Chaypina Pilatoka yuyarirka ¿imarayku-

shi mana shuk apirishka runashina ayninchu kishpinanpa? nishpa. Mana yacharkachu imatami ruranka.

Jerusalenpi tantarishka runakuna

**Jesusta kruspi klabashpa
wañuchichinata munarkakuna**

(Mt. 27.15-31; Lk. 23.13-25;
Jn. 18.38-19.16)

⁶Karan wata chay *Paskua punchakuna *Pilatoka kacharipayarka shuk karselpi kahuk runata. Ñukanchi israel runakunata tapupayarka pitami kacharinka nishpa. ⁷Chay karselpi achka *romano runakunata piñarishpa wañuchik runakuna karkakuna. Shuk paykunamanta karka Barrabás.

⁸Chaypina Jerusalenpi chay achka tantarishka kahuk runakunaka Pilatoma rirkakuna tapunankunapa:

Imashnami karan wata kacharinki shuk runa karselpi kahukta, chasnallata kunanpas shukta kachariy.

⁹⁻¹⁰Pilatoka yacharka chay *saserdotekunapa apunkuna Jesusta chiknishpankuna yankamanta wañuchichinayashkankunata. Paykuna yapa munashkakuna runakuna paykunallata kasunankunapa. Chayrayku chay apukunata tapurka:

¿Manachu munankichi kacharinaynipa kay Jesusta, kankuna israel runakunapa Atun Apuykichi nishkankunata?

¹¹Chaypina chay saserdotekunapa apunkunaka chay achka runakunata yuyachishpa rimarkakuna:

Pilatota rimaychi Barrabasta kacharinanpa.

Chay runakunaka kasushpankunana kaparirkakuna:

¿Barrabasta kachariy!

¹²Pilatoka kutikashka tapurka chay achka runakunata:

¿Imatata munankichi ruranaynipa kay runata, maykantami ñukanchi israel runakunapa apunchi nishpa rimankichi?

¹³Paykunaka sinchita kaparishpa
aynirkakuna:

¡Kruspi klabashpa wañuchichiy!

¹⁴Pilatoka aynirka:

¿Ima millaypatataya rurashka?

Chaypi paykunaka kutikashka ashwan
sinchita kaparirkakuna:

¡Kruspi klabashpa wañuchichiy!

¹⁵Chaypina Pilatoka Barrabasta

kacharirka, mana chay runakunaka payta
piñarinankunapa. Jesustana kirukunawa
rurarishka karawa asutichirka. Chaywasha
suntalunkunata kurka kruspi klabashpa
wañuchinankunapa.

¹⁶Chaymanta chay suntalukunaka
Jesusta pusharkakuna Pilatopa atun
kamachinan wasima. Chay wasi chawpipi
pampa tiyashkapi tukuy suntalu masinku-
nata tantachirkakuna Jesusta asichinanku-
napa. ¹⁷⁻¹⁸Payta shuk puka llachapa atun
apupa churarinantashina churachirkakuna.
Umanpi churarkakuna atun apupa
tawasampatashina kashamanta rurarish-
kata. Chasna churashpankuna payta shuk
atun aputashina saludashpa asichirkakuna:
¿Shamushkankichu israel runakunapa
atun apu? nishpa.

¹⁹Asishpa Jesuspa umanpi kaspiwa
waktarkakuna, tyukarkakuna uyanpi.
Puntanpi kunkurishpankuna makinta
apishpa shuk atun aputashina muchar-
kakuna.

²⁰Chasna pukllachishkankunawasha
chay puka llachapa churachishkanku-
nata llatanachishpankuna pay kikinpa
churarinantana churachirkakuna.
Chaymanta pusharkakuna kruspi
klabashpa wañuchinankunapa.

**Jesusta kruspi klabashpa
wañuchirkakuna**

(Mt. 27.32-44; Lk. 23.26-43;

Jn. 19.17-27)

²¹Jesusta pushahushpankuna kruspi
klabashpa wañuchinankunapa, chay

ñampipi shuk runa Simón shutiyuta
tinkurkakuna. Chay Simonka Sirene
llaktamanta karka, Alejandropa, Rufopa
yayan. Chakranmanta kutimuhurka.
Chay suntalukunaka pasahukta
rikushpankuna payta kamachirkakuna
Jesuspa krusninta markananpa.

²²Chasna Jesusta pushashpankunana
chay Gólgota lumapi paktak rirkakuna.
Gólgota ninayan wañushkapa uman
luma. ²³Chaypina Jesusta *vinu mirra
kaspipa aya wikinwa chapurishkata
upyachinayarkakuna mana nanayta
musyananpa. Chaytaka Jesuska mana
upyanayarkachu.

²⁴⁻²⁵Ña intika awastupi kahushpan
Jesusta kruspi klabarkakuna. Chay
suntalukunaka Jesuspa churashkanku-
nata chawpinakunankunapa swirtinku-
nata kamarkakuna pishi apanka nishpa.

²⁶Chaypina Jesuspa krusninpi shuk
killkarishkata ratachirkakuna tukuy
runakuna yachanankunapa imaraykumi
Jesusta wañuchishkakuna. Chay
killkarishkapi nirka: Kay runaka israel
runakunapa atun apumi kan nishpa.

²⁷Jesusta wañuchihushkankuna uras
ishkay wañuchik shuwakunatapap karan
shukta shuk kruspi klabarkakuna chaypi
wañunankunapa. Shuk krusta
shayachirkakuna kuskan parti, shuktaka
llukin parti. ²⁸Chasnami Yaya Diospa
ñawpa killkachishkanpi rimashkanka
paktarirka kasna nishkaka:

Chay Yaya Diospa Kachashkan
Runataka shuk wañuchik
runatashinami wañuchinka-
kuna.

²⁹Chaypi achka runakuna Jesusta
rikuk rirkakuna. Mana kirishpankuna
Yaya Diospa Kachashkan Kishpichik
kananta, umankunata kuyuchishpan-
kuna payta asichirkakuna:

Kanmi rimashkanki Yaya Diospa atun
wasinta urmachishpayni kimsa puncha-

pimi kutikashka rurasha nishpa.

³⁰Kunanka chay krusmanta urayku-mushpayki kan kikinta kishpichiriy nishpa rimarkakuna.

³¹Chay *saserdotekunapa apunkunapas, Moisespa killkashkanta yachachikunapas chasnallatata asichishpa nirkakuna:

Payka achka runakunata ampishpan kishpichishka. Kunanka pay kikinta mana atipanchu kishpichirinata.

³²Shutipa Yaya Diospa Kachashkan Kishpichik ñukanchi israel runakunapa atun apunchi kashpanka kay krusmanta uraykumuchun. Chasna rikushpanchirami paytaka kirishunchi.

Chay ishkay kruskunapi klabarishka runakunapas chasnallatata Jesusta asichirkakuna.

Jesuska ña wañurkana
(Mt. 27.45-56; Lk. 23.44-49;
Jn. 19.28-30)

³³Chawpi punchamanta pacha kimsa urata tukuy chay allpapi amsayarka.

³⁴Chay kimsaynin ura amsa kahushkanpi Jesuska kikin arameo shiminpi sinchita kaparirka:

Eloi, Eloi, lema sabaktani.

Chayka ninayan Yayayni Dios, Yayayni Dios, ¿imaraykutaya sapallaynita sakiwashkanki?

³⁵Chasna kaparishkanta uyashpankuna chaypi kahukunaka rimarkakuna:

Uyaychi. Eliastami kayahun, chay ñawpa Yaya Diospa yachayninwa yachachikta.

³⁶Chaypi shuk runaka kallpashpa rirka shuk suni kaspipa puntanpi utkuta watananpa. Chayta agru *vinupi ukuchishpan Jesuspa shiminpi tupachirka tsunkashpa upyananpa. Chasnahushpan nirka:

Akuychi rikushunchi, shutipachu Eliaska shamunka payta krusmanta uraykuchinanpa.

³⁷Chaypina Jesuska sinchita kaparishpan wañurka.

³⁸Chay wañushkan uraslla *Yaya Diospa wasin ukupi Yaya Dioswa tinkunakuna kwartuta arkak rakta llachapaka^h awamanta pacha pitikta likirirka.

³⁹Chaypi chay *romano suntalukunapa kapitanka Jesuspa puntanpi rikushpa kahrurka. Chay kapitanka Jesusta kaparishpa wañuhushkanta rikushpan rimarka:

Shutipami kay runaka Yaya Diospa Wawan kashka.

⁴⁰Achka warmikunapas karumantalla Jesusta rikushpa karkakuna. Paykunamanta karkakuna Magdalamanta Maria, Salomé, *Santiagopa Josepa maman Mariapas. Kay Santiagoka ashwan musu karka chay Jesuspa runan Santiagomanta. ⁴¹Jesuska manara wañuhushpanra Galilea allpapi kahushpan chay warmikunaka payta yanapashpa paywa pakta puripayarkakuna. Shuk achka warmikunapas paywa pakta rirkakuna Jerusalén llaktama payta yanapanankunapa. Paykunapas karumantalla Jesús wañuhushkanta rikushpa kahrurkakuna.

Jesuspa aychanta urku uchukupi churashpa taparkakuna
(Mt. 27.57-61; Lk. 23.50-56;
Jn. 19.38-42)

⁴²⁻⁴³Tiyarka shuk runa José shutiyu Arimatea llaktamanta. Chay Joseka ñukanchi israel runakunata kamachik tantaylla yuyarishpa israel apunchikunamanta shuk karka. Payka ali apu karka. Yaya Diosta yuyak kashpan yapa chaparka paypa ali kamachinan kay

allpapi paktarinanta. Ña tutayahushpan chay Joseka yapa munashpan *Pilatopa wasinpi yaykuk rirka Jesuspa aychanta tapunanpa. Manara chay tuta *samana punchaka kallarihushpanra yapa munarka Jesuspa aychanta allarishka urku uchukupi churashpa tapanata. ⁴⁴Chasna Jesuspa aychanta tapushpan Pilatoka mana kirirkachu Jesús chasna utkalla wañushkanta. Chayrayku suntalukunapa kapitanta kayashpan tapurka:

¿Shutipachu ña wañushka?

⁴⁵Chay kapitanka ari nishpan Pilatoka suntalunkunata kamachirka Jesuspa aychanta Joseta kunankunapa. ⁴⁶Chaypina Joseka shuk suma yura llachapata rantik rirka. Chaywasha Jesús kruspi klabarishkata uraykuchishpankuna paypa aychanta chay llachapawa pillurka. Chasna wankushkanwashana aparaka shuk mushu allarishka urku uchukupi churashpa tapananpa. Chay uchukupi churashpanna punkuntaka shuk atun rumiwa taparka. ⁴⁷Chaypina Magdalamenta Mariaka, Josepa maman Mariapas rikushpa kahurkakuna yachanankunapa, maypimi Jesuspa aychanka churarishka kahun.

Jesuska kawsarirka

(Mt. 28.1-10; Lk. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

16 ¹Chay *samana puncha pasashka tutapi kimsa warmikuna, Magdalamenta Maria, Josepa maman Mariawa, Salomewa shuk mishkinlla asnak aseiteta rantik rirkakuna chaywa Jesuspa aychanta kakunankunapa mana asnananpa. ²Chay samana puncha kayantima, domingo tutamanta, ña intika llukshihushkanpi Jesuspa aychanta churashkapi paktak rirkakuna. ³Rihushkankunapi tapunakurkakuna:

¿Pitaya ñukanchirayku anchuchinka chay atun rumitaka uchku punkumanta?

⁴Chaypi alita rikushpankuna chay atun rumita ña anchuchirishkatana rikurkakuna. ⁵Chay uchukupi yaykushpankuna Jesuspa aychanta kakunankunapa, chaypi shuk *angelta suma yura suni churarishkata rikurkakuna kuskan parti tiyahukta. Payta rikushpankuna yapa mancharirkakuna.

⁶Chasallapi chay angelka paykunata nirka:

Ama manchariychichu. Maskahunkichimi Nasaretmanta Jesusta, kruspi klabashpa wañuchishkankunata. Ñami kawsarishka. Rikuk shamuychi, maypimi churay tukushka kahurka. Manami kaypinachu. ⁷Kunanka paypa runankunata kwintak riychi, Pedrota ashwan kwintaychi Jesús kawsarishkanta. Jesús kankunata rimashkanshina payra kankunamanta ñawpashpa Galilea allpama rinka. Chayma rishpaykichimi tinkunakunkichi nishpa paykunata rimankichi.

⁸Chasna chay angelka rimashpan chay kimsa warmikunaka yapa mancharishpankuna chukchurishpa kallpa mitukurkakuna. Manchaywa kutishpankuna chay rikushkankunata nima pita kwintarkakunachu.

Jesuska Magdalamenta

Mariata rikurirka

(Jn. 20.11-18)

⁹Chay *samana punchawasha tutamanta Jesuska kawsarishkanwashapa punturu Magdalamenta Mariatara rikurirka. Chay Mariamanta ñawpa kanchis supaykunata llukshichirka. ¹⁰Mariaka Jesús kawsarishkata rikushpan kwintak rirka Jesuswa pakta purishka masinkunata. Paykunaka llakiywa wakashpa kahurkakuna.

¹¹Mariapa kwintashkanta uyashpankuna Jesuska ñami kawsarimushka, kawsarishkata rikushkanimi nishkanta, mana kirirkakunachu.

**Jesuska ishkay
runankunata rikurirka**

(Lk. 24.13-32)

¹²Mariata rikurishkanwasha Jesuska ishkay runankunata ñampita rihushkan-kunapi rikurirka. ¹³Paykunaka Jerusalén llaktama kutishpankuna chaypi kiparishka masinkunata kwintak rirkakuna Jesús kawsarishkata rikushkankunata. Chasna rimashpanku-napas mana paykunata kirirkakunachu.

**Jesuska runankunata kamachirka
tukuy parti paymanta yachachik
rinankunapa**

*(Mt. 28.16-20; Lk. 24.36-49;
Jn. 20.19-23)*

¹⁴Chaymanta shuk puncha Jesuska chunka shuk runankunata rikurirka mesa muyukta siririshpa mikuhushkan-kunapi. Chaypi rimarka:

¿Imaraykutaya mana kirinayashkanki-chichu chay rikuwashka runakunata? Paykuna kawsarishkaynimanta kwintashpankunapas mana kirishkanki-chichu. Yapa mana kirinayak runakuna kankichi.

¹⁵Chaymantapas rimarka:

Tukuy kay allpapi kawsak runakunata yachachik riychi kay Yaya Diospa suma ali shiminta runakunata kishpichinan-manta. ¹⁶Maykankunami chay yachachi-hushkaykichita kirinahun, chaymanta-pas bawtisarinahun, chaykunaka

kishpichiy tukunkakunami. Maykanku-nami mana kirinahunchu, paykunaka wiñayparayku kastigarishka kankakuna.

¹⁷Kankuna Yaya Diosta kirik kashpay-kichi atipankichi Yaya Diospa yachay-ninwa runakuna nima ima uras rikushkankunata ruranata. Runakunapi yaykushka supaykunata atipankichi llukshichinata. Chaymantapas mana yachashkaykichi shimikunatapas rimankichimi. ¹⁸Shuk machakuyata apishpaykichi kanishpanpas mana imanachinkachu. Shuk sulimanta upyashpaykichipas mana imanachinka-chu. Yaya Diosta mañashpa shuk unkushkakanapi makikichita churash-paykichi ampirinkakunami.

Jesuska siluma rirka

(Lk. 24.50-53)

¹⁹Chayta rimashkanwasha Yayan Dioska Jesusta siluma pusharka. Silupi Jesuska Yaya Diospa kuskan parti tiyarik rirka paywa pakta tukuyta kamachik kananpa. ²⁰Siluma rishkanwa-sha Jesusta katikkunaka tukuy parti paymanta yachachik rirkakuna. Jesuska paykunata yanaparka runakuna nima ima uras rikushkankunata rurananku-ropa, tukuy yachanankunapa chay yachachihushkankunaka shutipa ali kananta.

Chayllatami ñuka
Markus kwintani.